

Torsdagen den 4 mars

Kl. 14.00

§ 1 Justerades protokollet för den 24 februari.

§ 2 Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till riksdagens kammare

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagsarbetet den 9–10 mars för deltagande i sammanträden med Europarådets församlings byrå, permanenta utskott och politiska utskott.

Stockholm den 4 mars 1971

Kaj Björk

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 3 Om regeringsingripande i arbetskonflikterna inom statens och kommunernas verksamhetsområden

Herr statsministern PALME erhöll ordet för att besvara herr *Börjessons* i Falköping (c) i kammarens protokoll för den 23 februari intagna fråga, nr 77, och anförde:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat mig om regeringen ämnar vidta åtgärder för att snarast möjligt få slut på pågående strejker och lockouter inom statens och kommunernas verksamhetsområden.

Regeringen följer läget på avtalsområdet med stor uppmärksamhet. Regeringen har tillsatt erforderliga medlingskommissioner och även tagit initiativ till kontakter och samarbete mellan de olika kommissionerna. Skulle ytterligare åtgärder visa sig nödvändiga för att skydda väsentliga medborgarintressen kommer regeringen att vidta dem.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag ber att till herr statsministern få framföra ett tack för svaret på min enkla fråga.

Det är naturligtvis angeläget – och det kan nog statsministern hålla med mig om – att de som är anställda hos staten och kommunerna får lika goda möjligheter till förhandlingar om arbetsvillkoren som andra grupper. Det var enighet om det vid riksdagens beslut 1965, men samtidigt framhölls att strejker och lockouter inom vissa delar av samhällets verksamhet kunde drabba tredje man, dvs. allmänheten, särskilt hårt. Hela verksamhetsfält kan lamslås. Det underströks att

Om regeringsingripande i arbetskonflikterna inom statens och kommunernas verksamhetsområden

statens och kommunernas verksamhet ej kan få sättas ur spel. Man kan ej tillåta konflikter som äventyrar medborgarnas trygghet, den nödvändiga vården och samhällsekonomin. Man utgick ifrån att parterna själva skulle kunna se till att viktiga samhällsfunktioner inte stördes på ett otillbörligt sätt.

Nu har vi SACO- och SR-konflikten med strejker och lockouter. Konsekvenserna för allmänheten är redan mycket allvarliga. Många kommuner har svårt att klara en nödvändig socialvård. På vissa håll har sjukvård och tandvård drabbats. Tågledarstrejken har lamslagit i stort sett hela järnvägstrafiken. Företag måste inställa eller minska driften. Många hotas av arbetslöshet. En annan konsekvens är ökade trafiksäkerhetsproblem.

Jag kan inte föreställa mig att detta står i rimlig överensstämmelse med vad riksdagen 1965 tänkte sig. Hela verksamhetsfältet har ju lamslagits, såsom järnvägstrafiken och undervisningen. Medborgares trygghet äventyras – och även samhällsekonomin. Är inte detta att otillbörligt störa samhällsviktiga funktioner? Det förutsattes vid riksdagsbeslutet 1965 att strejk- och lockoutvapnen skulle hanteras särskilt varsamt på samhällsverksamhetens områden. I verkligheten har det närmast blivit tvärtom.

Man brukar säga, herr talman, att det inte är ens fel att två träter. SACO och SR har varit alltför snabba till stridsåtgärder som skadar allmänheten. Likaså har avtalsverket enligt min mening tillgripit lockoutvapnet alltför snabbt. Detta kan försvåra en lösning.

I sista hand har regeringen rätt – och naturligtvis också skyldighet – att ingripa till skydd för samhället och allmänheten. Det underströks även vid riksdagsbeslutet 1965.

Frågan är hur länge det skall dröja innan regeringen vidtar kraftåtgärder. Statsministern säger i sitt svar följande: ”Skulle ytterligare åtgärder visa sig nödvändiga för att skydda väsentliga medborgarintressen kommer regeringen att vidta dem.”

Jag undrar om inte tiden snart är inne för att tillsätta en skiljenämnd.

Herr statsministern PALME:

Herr talman! Jag kan väl förstå om de flesta av dem som 1965 var med om att besluta om fri förhandlingsrätt och fri strejkrätt för statsanställda i oavsättliga befattningar i dag känner besvikelse. Men nu gäller den lagen, och vi skall så länge det är möjligt försöka tillämpa den enligt lagstiftarnas mening.

Jag är vidare ense med herr Börjesson i Falköping om – och jag har själv många gånger framfört den uppfattningen – att punktstrejker av denna typ i första hand drabbar tredje man, dem som permitteras därför att tågen inte går, de fattiga människor som inte får den socialhjälp som de enligt lagen skulle vara berättigade till osv. Det gör att regeringen med särskild uppmärksamhet måste följa utvecklingen.

Jag vill vidare säga att enligt den lag som stiftades 1965 skall åtgärder från en part i form av punktstrejker besvaras med stridsåtgärder från motparten. Det hör till spelets regler. Accepterar man inte dem är hela lagen meningslös.

Medlingskommissionen har ju nu tagit fatt på en skör tråd i svaren på sina tidigare gjorda vädjanden till parterna om att inställa alla stridsåtgärder. Man vill under de närmaste dagarna försöka finna vägar till ett slut på konfliktåtgärderna och få parterna åter till förhandlingsbordet.

Avtalsverket har på sitt håll velat underlätta medlingskommissionens arbete genom att ge ett positivt gensvar på kommissionens vädjanden om att tills vidare uppskjuta varslade lockouter. Vi får hoppas att de strävandena kommer att ge resultat under de närmaste dagarna. I denna min förhoppning ligger också ett konstaterande av att regeringen inte för närvarande har anledning till några ytterligare ingripanden.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag vill i likhet med herr statsministern uttala en förhoppning om att medlingskommissionen skall kunna klara upp situationen på ett sådant sätt att både strejken och lockouten upphävs. Jag är medveten om att regeringen i nuvarande läge kan känna sig förhindrad att vidta tvångsåtgärder, men jag tar ändå fasta på vad statsministern sagt i sitt svar, nämligen att regeringen om ytterligare åtgärder skulle visa sig nödvändiga för att skydda väsentliga medborgarintressen också kommer att vidta dessa åtgärder.

Jag är fullt på det klara med att sådana åtgärder kan vara mycket besvärliga att vidta, eftersom de berör den fria förhandlingsrätt som tillkommer parterna i fråga. Att man skall gå varsamt fram är jag också medveten om, men jag kan inte komma ifrån att vi politiker har det politiska ansvaret. Här gäller det för regering och riksdag att se till att samhället fungerar; det får inte lamslås av strejker och lockouter. Det är ju i allra högsta grad tredje man, dvs. allmänheten, som får ta konsekvenserna och bära bördorna.

Jag skulle vilja höra statsministerns uppfattning om en sak som jag har mycket svårt att förstå: Varför försökte inte avtalsverket få t. ex. tågledarstrejken, som lamslagit hela järnvägstrafiken och medfört stora problem för sysselsättningen och trafiksäkerheten, bedömd som samhällsfarlig? Att så inte skodde anser jag vara i högsta grad anmärkningsvärt.

Herr statsministern PALME:

Herr talman! På herr Börjessons i Falköping direkta fråga vill jag bara svara att bedömningen av vilka ärenden man skall hänskjuta till prövning i den s. k. statstjänstenämnden skall göras av avtalsverkets styrelse. Säkert var avtalsverkets bedömning den att man inte hade några utsikter till framgång på den här punkten. Om jag minns rätt har också statstjänstenämnden vid alla sina prövningar intagit ståndpunkten att endast besiktningsveterinärernas strejk var att betrakta som samhällsfarlig.

Statstjänstenämnden är en säkerhetsventil i sådana här frågor, men jag vill påpeka att nämnden bedömer i varje särskilt fall för sig, om en viss åtgärd är samhällsfarlig eller icke vid själva utlösandet av konflikten. Statstjänstenämnden har icke att i sin prövning bedöma den totala effekten för samhället av vidtagna stridsåtgärder. Inte heller har statstjänstenämnden vid sin första prövning anledning att ta hänsyn till ett tidsperspektiv – huruvida en stridsåtgärds karaktär förändras, om den är i

*Om lokalisering
till Umeå av kommittén för television och radio i utbildningen m. m.*

kraft länge. Sådana bedömningar måste i sista hand regeringen och riksdagen göra.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om lokalisering till Umeå av kommittén för television och radio i utbildningen m. m.

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr Nilssons i Tvärålund (c) i kammarens protokoll för den 23 februari intagna fråga, nr 76, och anförde:

Herr talman! Herr Nilsson i Tvärålund har frågat mig om jag är beredd att skapa förutsättningar för en utlokalisering av TRU och Sveriges Radios utbildningsavdelningsenhet till Umeå.

Positionen angående omlokalisering av viss statlig verksamhet kommer inom kort att framläggas. Såsom framgått av den information som lämnats till de anställda vid berörda myndigheter och institutioner, kommer regeringen härvid att föreslå att TRU-kommittén och de delar av Sveriges Radios utbildningsenhet som svarar för skolprogramverksamheten skall lokaliseras till Norrköping.

Herr NILSSON i Tvärålund (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret.

I många sammanhang har från regeringens sida sagts att Norrland på alla områden måste göras till en med det övriga landet fullt jämförbar och jämställd del av riket. Riksdagen har också uttalat att det är angeläget att åstadkomma regional balans. På ett område tycker jag, herr talman, att balansen kan sägas vara helt orimlig. I dag är 98 procent av massmediaproduktionen, både när det gäller personal, tilldelade ekonomiska resurser och i övrigt koncentrerad till Syd- och Mellansverige. Bara knappt 2 procent av resurserna är i dag lokaliserade till Norrlandslänen, som ändå omfattar 58 procent av landarealen och 15 procent av befolkningen.

För den framtida balansen inom detta fält är valet av lokaliseringsort för TRU och Sveriges Radios utbildningsenhet, innefattande en personal om ca 250–300 anställda, utomordentligt betydelsefull. Om Norrköping väljs skapas en ytterligare snedbalans på massmediaproduktionens område, och Norrland kommer att bli en under överskådlig framtid helt underlägsen landsända.

Det var detta jag ville påpeka för finansministern, innan han band sig för förslaget. Jag lämnade in frågan i tisdags förmiddag i förra veckan och fick redan genom TV på kvällen ett besked som nu har bekräftats genom finansministerns svar till mig på min fråga.

Nog måste man väl ändå anse att det är en orimlig snedbalans i massmediaproduktionen med de proportioner som jag alldeles nyss angivit. TV och radio har en ytterst stor betydelse, inte minst för Norrland, för att den landsdelen skall kunna göra sig mera hörd i opinionsbildningen. Jag lade förra tisdagskvällen märke till i en TV-inter-

Torsdagen den
4 mars 1971*Om anstånd med
skatteinbetal-
ningar med hän-
syn till konflikten
på arbetsmarkna-
den**Om återbetalning
av preliminärskatt
i vissa fall*

vju hur positivt överraskad man i Norrköping var över att man erhållit så mycket av utlokaliseringen. Jag missunnar sannerligen inte Norrköping den del man fått, men jag kan inte finna att Norrköping har speciella förutsättningar för eller något större regionalt behov av att TRU och Sveriges Radios utbildningsenhet förläggs just dit, ett behov som Norrland sannerligen med all rätt kan sägas ha.

Många anser väl att det avgörande ordet nu sagts i och med det förslag som finansministern här omnämnt. Men hoppet är ju det sista man har kvar. Det har talats om en andra omgång av utlokaliseringen av statlig verksamhet. Frågan är om inte Norrköping då i stället borde komma med i en sådan omgång. Om så inte är fallet, vädjar jag till finansministern och regeringen i övrigt att man vid den fortsatta utlokaliseringen ihågkommer att Norrland behöver en större andel av just massmediaproduktionen, som för Norrlands del är helt orimlig.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om anstånd med skatteinbetalningar med hänsyn till konflikten på arbetsmarknaden

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr *Clarksons* (m) i kammarens protokoll för den 24 februari intagna fråga, nr 81, och anförde:

Herr talman! Herr Clarkson har frågat mig om jag avser att vidtaga åtgärder för att medgiva anstånd med skatteinbetalningar för företag och enskilda som på grund av rådande konflikt ej erhåller likvider i rätt tid för leveranser till kommuner och landsting.

Som svar vill jag meddela att regeringen vidtagit åtgärder som kommer att möjliggöra för kommuner och landsting att verkställa utbetalningar i planerad omfattning.

Herr CLARKSON (m):

Herr talman! Jag tackar finansministern för det positiva svaret på min fråga. Jag hade ju inte föreställt mig att jag skulle få ett så klart positivt besked, ty jag insåg också svårigheterna för finansministern att medge det anstånd som jag ytterst siktade på. Men då finansministern nu föregripit hela frågeställningen genom att se till att den företagargrupp och den grupp av enskilda, som jag tänkte på och som jag själv hade mottagit oroande frågor ifrån, blivit tillgodosedda och i rätt tid erhåller betalning för sina leveranser så är ju allt väl, och jag ber som sagt att få tacka.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om återbetalning av preliminärskatt i vissa fall

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara fru *Rydings* (vpk) i kammarens protokoll för den 24 februari intagna fråga,

Torsdagen den
4 mars 1971

*Om återbetalning
av preliminärskatt
i vissa fall*

nr 83, och anförde:

Herr talman! Fru Ryding har frågat, om jag avser vidtaga åtgärder för att återbetalning av för mycket avdragen preliminärskatt eller eventuellt avräkning av denna på kommande skatteavdrag kan ske, då enligt 39 § 2 mom. uppbördsförordningen skatteavdrag gjorts för januari och i vissa fall även februari månader enligt föregående års skattetablell, vilket speciellt i år betyder att många löntagare får vidkännas alltför högt preliminärskatteavdrag under ifrågavarande månader.

Den nämnda bestämmelsen innebär en rätt för arbetsgivare att tillämpa föregående års skattetablell och har införts med hänsyn till att debetsedel på preliminär A-skatt kan komma att tillställas den skattskyldige först den 18 januari. Det är riktigt att en tillämpning av den äldre skattetablellen just i år ofta är ofördelaktig för arbetstagaren på grund av att den direkta skatten har sänkts. Arbetsgivare är emellertid oförhindrad att justera kommande skatteavdrag med hänsyn till att avdraget i januari eller februari blivit för högt. Rättelse kan alltså ske efter överenskomelse mellan arbetsgivaren och den anställde.

Fru RYDING (vpk):

Herr talman! Jag vill tacka finansministern för svaret på min enkla fråga.

När den skattereform, som enligt finansministerns egna ord skulle vara den största hittills, hade genomförts den 1 januari märkte de lågavlönade att det var betydligt svårare under den månaden att få pengarna att räcka. De fick nämligen vidkännas skatteavdrag enligt de gamla tabellerna – och som finansministern säger är tillämpningen av dem ofta ofördelaktig. Dessutom måste de genast betala höjd moms, eventuellt också höjd hyra och höjda taxor. Däremot arbetade de för samma löner som tidigare, och de vet väl inte i dag heller hur länge de får fortsätta med det. De fick alltså inte debet och kredit att gå ihop – och januari är som bekant en besvärlig månad med dyra helger bakom sig.

Här i Stockholm – för att vara väldigt hygglig och ta ett exempel från denna stad, som har höjt kommunalskatten med hela 2:50 kronor – fick sålunda en lågavlönad med en inkomst av låt oss säga 2 000 kronor i månaden ett skatteavdrag på 757 kronor i januari. Enligt de nya tabellerna skulle avdraget ha varit 676 kronor. Han fick alltså ut 81 kronor mindre än han skulle ha haft. Enligt kanske herr Strängs och även mitt sätt att se rör det sig inte om någon svindlande summa, men den betyder mycket för en människa som inte har större inkomst att leva på; han behöver de pengarna i sin egen portmonnä.

Herr Strängs svar visar att han anser det vara rent spel att på lämpligaste sätt ge tillbaka vad man nu har tagit ut för mycket i skatteavdrag. Det tycker jag länder honom till heder. Men finansministern vill inte själv blanda sig i detta utan säger att arbetstagaren kan gå till arbetsgivaren och begära en justering vid kommande avlöningstillfälle. Då skulle jag bara vilja fråga om dessa människor, som har fått det förhöjda skatteavdraget och som behöver pengarna innan skatteavräkningen sker om två år, kan gå till sin arbetsgivare med herr Strängs välsignelse och begära en justering.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Det är ingenting som hindrar att dessa arbetstagare med herr Strängs välsignelse går till sina arbetsgivare och hänvisar till den lilla debatt som fru Ryding och jag har haft i dag.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 36

Torsdagen den
4 mars 1971

*Ang. uppskov med
betalning av skatt
på grund av arbets-
konflikt*

§ 7 Ang. uppskov med betalning av skatt på grund av arbetskonflikt

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr Nordgrens (m) i kammarens protokoll för den 25 februari intagna fråga, nr 91, och anförde:

Herr talman! Herr Nordgren har frågat mig, om jag avser att medverka till att innevarande års första uppbördstermin, den 6–13 mars, med anledning av arbetsmarknadskonflikten inom beslutande myndigheter förlängs i sådan utsträckning att prövningsnämnderna hinner färdigbehandla inkomna besvärssärenden.

Den rådande konflikten medför åtskilliga olägenheter för många som är beroende av samhällets service. Bland dem som berörs är bl. a. den kategori som avses med herr Nordgrens fråga. Någon allmän rätt att få anstånd med betalning av kvarstående skatt på grund av att taxeringen överklagats finns inte. Prövningsnämnderna kan inte ens i normala fall förväntas ha behandlat alla besvärssärenden förrän till sommaren. För kvarstående skatt som man befrias från till följd av ändrad taxering utgår regelmässigt inte restavgift vid för sen inbetalning. Någon anledning till särskilda åtgärder under rådande konflikt för den med frågan avsedda kategorin finner jag inte föreligga.

Herr NORDGREN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret på min fråga angående förlängning av inbetalningsperioden för kvarskatt.

Anledningen till frågan är den att till Sveriges hantverks- och Industriorganisations bokföringsbyråer inkommit åtskilliga förfrågningar i detta ärende. Många skattskyldiga har hos prövningsnämnden anfört besvär. Dessa kommer inte att kunna behandlas i rimlig tid på grund av den pågående konflikten, varför man naturligtvis i laga ordning bör betala in sin skatt. Emellertid heter det i 68 § uppbördsförordningen: "Den som eljest vinner nedsättning i eller befrielse från honom påfordrad slutlig, kvarstående eller tillkommande skatt — — — äger att — — — återbetala vad han erlagt för mycket" — detta utan att några kostnader uppkommer. För de företag som nu rimligen kan tänkas få tillbaka skatt kan det röra sig om rätt stora belopp, och ränteförlusten på de pengar de fått betala in utgör en kostnad för dem.

Jag beklagar att finansministern inte finner anledning att vidta några som helst åtgärder i detta avseende. På grund av konflikten är det redan bekymmersamt för många företag. Här kommer ytterligare för en del företag en ekonomisk pålaga som gör deras läge ännu besvärligare.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
4 mars 1971

*Ang. den varslade
lockouten inom
försvarsmakten*

§ 8 Ang. den varslade lockouten inom försvarsmakten

Herr försvarsministern ANDERSSON erhöll ordet för att besvara herr *Peterssons* i Gäddvik (m) i kammarens protokoll för den 24 februari intagna fråga, nr 80, och anförde:

Herr talman! Herr Petersson i Gäddvik har frågat mig om avstängning av en betydande del av befälskåren från tjänstgöring är förenlig med kravet på respekt för vårt försvar både utåt och inåt.

Så länge tillräckligt med personal finns i tjänst för att tillgodose kravet på erforderlig försvarsberedskap, måste svaret på frågan bli ja.

Herr PETERSSON i Gäddvik (m):

Herr talman! Tyvärr finner jag försvarsministerns svar vara klart otillfredsställande.

Min spontana reaktion när avtalsverket utfärdade sitt tidsbestämda lockoutvarsel för ungefär halva officerskåren var att det måste vara ett skrämnskott, dvs. att det aldrig var avsett att gå i verkställighet. Men bara *hotet* om avstängning av en stor del av befälskåren från ett officiellt statligt organs sida anser jag i hög grad rubba respekten för vårt lands säkerhetspolitik.

Vissa uttalanden av försvarsministern – även återgivna i utländsk press – tolkades så att avtalsverket med regeringens stöd verkligen avsåg att avstänga en betydande del av försvarets befäl från tjänstgöring. Min bedömning är att dessa försvarsministerns uttalanden har skadat försvarsviljan och minskat respekten för Sverige och dess försvar både här hemma och utomlands.

Jag tror att vi är överens om att vår alliansfrihet, syftande till neutralitet i krig, är en målsättning som omfattas av alla i Sverige med mycket få undantag. Endast en stark försvarsvilja och ett fredsbevarande men angreppsberett militärt försvar ger oss möjlighet att hävda den målsättningen i kris- och krigstider i vår nära omvärld.

Försvarsministern har själv i skriften "Varför försvar – varför värnplikt" sagt: "Endast om vi är kapabla – och av omvärlden bedöms kapabla – att själva hävda neutraliteten med ett starkt försvar kan vi räkna med att få neutraliteten respekterad." Jag tror att försvarsministern håller med mig om att det är en viktig uppgift för ansvariga politiker inom olika partier att för alla svenskar klargöra det ovillkorliga sambandet mellan vår gemensamma önskan om ett nationellt självbestämmande och ett starkt, fredsbevarande försvar. Enligt min mening har detta lockoutvarsel beträffande en stor del av officerskåren rubbat respekten för vårt försvar inte bara utomlands utan också inom vårt land, inte minst bland de 45 000 värnpliktiga som är inkallade till sin första tjänstgöring i det svenska försvaret. Plötsligt får två tredjedelar av dem, 30 000 personer, veta att de skall åka hem på obestämd tid – för att några dagar senare lämnas beskedet att det bara var falskt alarm.

Jag hoppas innerligt att det inte blir fler sådana extraturer. Det skulle

betyda att den svenska säkerhetspolitikens samband med ett starkt försvar finge ett löjets skimmer över sig, som det skulle ta årtal att avlägsna både här hemma och utomlands.

Nr 36

Torsdagen den
4 mars 1971

*Ang. den varslade
lockouten inom
försvarsmakten*

Herr försvarsministern ANDERSSON:

Herr talman! Jag delar herr Peterssons i Gäddvik uppfattning om det svenska försvarets målsättning; därom är vi överens. När det gäller frågan huruvida det som nu sker på arbetsmarknaden, där försvaret för första gången kommit att blandas in i en konflikt, på något sätt rubbar respekten för vårt försvar ute i världen eller här hemma, delar jag däremot inte hans oro.

Det är möjligt att vi, när vi för några år sedan i riksdagen antog en ny statstjänstemannalag, inte tillräckligt utåt talade om vilka konsekvenser den lagen skulle kunna få på alla områden av det svenska samhällslivet. Där undantogs t. ex. icke militärt befäl. De tillerkändes samma fria förhandlingsrätt som andra statstjänstemän och samma rätt att utlösa en strejk.

Det första hotet om strejk fick vi för en månad sedan när underofficerare och underbefäl varslade om strejk vid vissa regementen och förband – ett strejkhott som fortfarande hänger över oss men som inte tycks ha väckt särskilt stor uppmärksamhet vare sig utomlands eller i Sverige, därför att det gällde underofficerare och underbefäl.

När sedan Officersförbundet – som ju är SR:s största medlem – tillsammans med övriga inom SR utlöste en strejk mot staten genom att stoppa våra järnvägar, vilket man hade full rätt att göra, väckte det kanske inte heller i och för sig någon särskild uppmärksamhet ute i världen. Först när, enligt de regler som gäller på arbetsmarknaden, avtalsverket försöker möta den pågående strejken, som officerarna står bakom, med hot om lockout, åstadkommer det oro och till och med bestörtning i vissa kretsar.

Vi som har varit med om att ge militärt befäl denna möjlighet som nu utnyttjas – jag tror att herr Petersson också deltog i beslutet 1965 – bör försöka tala om vilka liberala regler vi har infört på arbetsmarknaden inom den offentliga sektorn, och vi bör vara beredda att ta konsekvenserna härav.

Detta är mitt tillägg till svaret.

Herr PETERSSON i Gäddvik (m):

Herr talman! Jag har fått tillgång till tidningsurklipp ur både svenska och utländska tidningar. Där finns det rubriker som följande: "Lockout sätter Sveriges försvar ur funktion", "Lockout ramar Sveriges försvar", "Officerslockout drabbar 3 000". Vi har också här hemma, både försvarsministern och jag, märkt hur vänstergrupperna vädrar morgonluft när de ser hur man använder lockoutvapnet mot Sveriges försvar.

Jag finner det beklagligt att försvarsministern svarar ja på den fråga som jag ställt. Ty är försvarsministern och jag överens om en del annat, så tror jag att vi också måste vara överens om att känslan av hur beroende vår säkerhetspolitik är av ett militärt försvar, just i vad gäller vårt lands trygghet, inte är lika stor. Det är djupt olyckligt när företrädare för och

Torsdagen den
4 mars 1971

*Ang. samordning
av provningsverk-
samhet i fråga om
försvarsmateriel*

försvarare av den svenska demokratin inte känner vilket stort ansvar de här har.

Vi vet alla att vårt försvar uteslutande syftar till att bevara vår frihet och självständighet, och då får vi inte medverka till åtgärder som rubbar tilltron till vår säkerhetspolitik och vårt försvar.

Herr försvarsministern ANDERSSON:

Herr talman! Jag förstår mycket väl att man i utlandet, eftersom Sverige är det enda land där officerare och militärt befäl över huvud taget har strejkrätt, blir förvånad när man först kommer i kontakt med denna nyhet – som dock är gammal, eftersom vi antog lagen 1965! Men herr Petersson i Gäddvik och jag, som är ansvariga för denna lag, får väl försöka hjälpa till att sprida upplysning.

Jag tror att våra officerare försöker hjälpa till, då de mycket väl vet att de genom sin starka fackliga organisation för ett strejkspel med staten, där de visserligen inte går ut själva men är med om att finansiera de 600 tågledarnas strejk. Det skulle vara ganska bekvämt om SR med sina knappt 20 000 medlemmar skulle kunna stoppa en stor del av det ekonomiska livet i Sverige genom att hålla 600 man ute i strejk, medan övriga SR-medlemmar arbetar, och staten inte skulle våga vidta motåtgärder därför att det rör sig om bl. a. officerare. Det är omöjligt.

Låt oss ändra lagen – det vill jag rekommendera. Om vi inte vågar ta konsekvenserna skall vi inte ha fri strejkrätt för militärt befäl. Har vi givit denna personalgrupp fri strejkrätt skall vi våga ta konsekvenserna och våga utfärda ett varsel.

Därför hoppas jag verkligen att alla partier som var eniga i riksdagen vid lagens antagande också nu skall vara eniga. Vi kan vara det och mitt svar är riktigt därför att det har gjorts så stora undantag i detta varsel att full försvarsberedskap upprätthålls. Vi stoppar en del av utbildningen och en del stabsarbete, men ingen i utlandet skall tro att vi får sämre motståndskraft under en eventuell konflikt – en konflikt som jag hoppas inte kommer till stånd.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Ang. samordning av provningsverksamhet i fråga om försvarsmateriel

Herr försvarsministern ANDERSSON erhöll ordet för att besvara herr *Johanssons* i Holmgården (c) i kammarens protokoll för den 25 februari intagna fråga, nr 89, och anförde:

Herr talman! Herr *Johansson* i Holmgården har frågat mig om jag är beredd att medverka till att den samordning av provningsverksamheten inom försvarets materielverk, som försvarets materielanskaffningsutredning föreslår i sitt nyligen framlagda betänkande, kommer till stånd och att provningsenheterna i Karlsborg därvid – som försvarets rationaliseringsinstitut anser lämpligt – flyttas till och slås samman med provningsenheten i Vidsel.

Beredningen av ärendet pågår i försvarsdepartementet och jag räknar med att betänkandet skall kunna läggas till grund för en proposition till riksdagen senare under året. I propositionen, som är avsedd att behandla materielverkets organisation i stort, torde de frågor som tagits upp av herr Johansson komma att behandlas.

Herr JOHANSSON i Holmgården (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för det svar jag här har fått. Jag var medveten om att jag inte skulle få något direkt löfte att den förflyttning det här gäller skulle komma till stånd, men jag hoppas ändå att herr statsrådet kommer att behandla den frågan positivt, när han skriver propositionen.

Jag har tagit upp denna fråga av två skäl. Det ena är att för några dagar sedan lämnades besked om fördelningen av de institutioner som kommer att flyttas från Storstockholm; vid den fördelningen fick ju Norrbotten tyvärr inte mycket med. Vi är visserligen ganska vana vid att så sker, men när denna fråga nu kommer att aktualiseras tyckte jag det var lämpligt att påminna om att här fanns ett tillfälle att förflytta en verksamhet till den bygd det gäller.

Det andra skälet är att den provningsenhet vi nu har i Vidsele är placerad i en mellanbygd, en mycket liten ort där det tidigare har funnits en del människor bosatta. Några av dem finns kvar, men många har flyttat därifrån på grund av de förändringar som skett framför allt i skogsbruket. Kvar finns nu de ca 200 människor som arbetar vid provningsenheten i Vidsele. En förstärkning av den enheten skulle utan tvivel vara av utomordentligt värde, bl. a. därför att den skulle innebära större trivsel och trygghet och ett större mått av service för de människor som bor i Vidsele. Och om man verkligen menar att en verksamhet skall bedrivas där i fortsättningen, vilket jag utgår från, måste det vara angeläget att se till att den verksamheten utökas så mycket att den kan bli ett underlag för en någorlunda tillfredsställande service för de människor som bor där uppe.

Jag hoppas att herr statsrådet beaktar dessa synpunkter vid skrivningen av propositionen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Ang. sysselsättningsproblemen i Jönköpings län

Herr inrikesministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara herr Johanssons i Skärstad (c) i kammarens protokoll för den 23 februari intagna fråga, nr 78, och anförde:

Herr talman! Herr Johansson i Skärstad har frågat vilka åtgärder som planeras för att avhjälpa de aktualiserade sysselsättningsproblemen för i synnerhet den kvinnliga arbetskraften i Jönköpings län.

Jönköpings län har ett väl utbyggt och differentierat näringsliv. Särskilt sysselsättningen inom industrin ligger på en jämfört med flertalet andra län hög nivå. Det är önskvärt att ett ytterligare tillskott av

*Om användning av
vissa yrkesskolor
för utbildning av
invandrare*

arbetstillfällena medverkar till en fortsatt differentiering av arbetsmarknaden. Regeringens förslag att förlägga lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen till Jönköping skall bl. a. ses mot denna bakgrund. Dessa båda verkssysselsätter för närvarande 265 personer, varav drygt hälften kvinnor.

Herr JOHANSSON i Skärstad (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Anledningen till min fråga var beskedet att Huskvarna Borstfabrik med AB Statsföretags hjälp skall etablera sig i Vilhelmina och friställa 125 anställda i Huskvarna. Beslutet om denna förflyttning har kommit som något av en chock för de anställda och väckt berättigad irritation och förstämning.

För det första har informationen till de anställda varit mycket bristfällig. Vad de fått besked om vid företagets egen information hade de redan fått vinkar om i press och radio, och det är ju precis rakt emot hur sådana saker skall fungera. Några överläggningar med de fackliga organisationerna föregick inte beslutet. Inte heller kommunen fick veta något.

För det andra – och det är det allvarligaste och viktigaste – vill jag fråga hur de anställda som genom företagets förflyttning nu blir friställda skall få annan anställning. Det är en fråga som gäller inte minst den kvinnliga arbetskraften. Genom Junex-krisen friställdes en del kvinnlig arbetskraft, och nu friställs genom borstfabrikens förflyttning ytterligare ett stort antal kvinnor. Dessa måste skaffa sig annan utkomst, och det är i dessa dagar inte alltid lätt att göra det. Vilken hjälp kan företaget få för att ordna nya anställningar?

Det ekonomiska läget gör att allt fler kvinnor både vill och måste gå ut i förvärvslivet. Då behövs ett ökat och inte ett minskat antal arbetstillfällen. Vi unnar Norrland att få hjälp i en betryckt situation. Men den hjälpen skall komma från expansiva orter i södra Sverige. Jönköping är för närvarande inte alls industriellt expansivt. Arbetslösheten i Jönköping är nu sannolikt större än riksgenomsnittet. Redan för någon månad sedan var antalet lediga platser per 100 arbetslösa mindre i Vätterbygden än i landet i övrigt.

Vi är tacksamma för regeringens förslag att förlägga lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen till Jönköping. Vi behöver en sådan injektion. Men man skall ju inte ge injektion och göra åderlätning samtidigt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Om användning av vissa yrkesskolor för utbildning av invandrare

Herr inrikesministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara herr Mossbergs (s) i kammarens protokoll för den 25 februari intagna fråga, nr 88, och anförde:

Herr talman! Herr Mossberg har frågat om jag anser det möjligt att, för utbildning av invandrare, använda de yrkesskolor som på grund av gymnasieskolans införande kan komma att avvecklas av landstingskommunerna.

Utländsk medborgare som bor i Sverige har på huvudsakligen samma villkor som svenska medborgare rätt till den utbildning som det svenska undervisningsväsendet erbjuder. Detta är bl. a. ett viktigt led i strävandena att underlätta anpassningen till den svenska omgivningen. Utbildningen bör därför inte isoleras från motsvarande verksamhet för svenska medborgare. Denna principiella inställning gäller givetvis också den praktiskt inriktade yrkesutbildningen. Undervisning i svenska språket för invandrare meddelas av studieförbunden och på vissa orter av skolöverstyrelsen i samband med arbetsmarknadsutbildning. Undervisningen bedrivs i stor utsträckning på fritiden. Redan av denna anledning måste denna typ av undervisning försiggå på bostadsorten och kan följaktligen inte koncentreras till någon skola på annan ort.

Herr MOSSBERG (s):

Herr talman! Jag tackar inrikesministern för svaret på min fråga.

Det blir väl så att en del yrkesskolor – de som inte är förlagda på gymnasieort – kommer att avvecklas av huvudmännen. Jag har funderat över vad man lämpligen kan använda sådana skolor till i fortsättningen. Jag vet att de har goda utbildningsresurser och fina elevhem, storkök och mycket annat. Jag har frågat mig om man inte skulle kunna använda dem för att på olika sätt försöka hjälpa invandrarna till en bättre anpassning i det svenska samhället än vad som nu sker. Därmed menar jag inte att ingenting nu görs; jag vet att mycket görs. Jag hade tänkt att de kunde användas inte bara för yrkesutbildning utan även för utökad språkundervisning. Man skulle då också genom olika åtgärder kunna samla invandrarna på sådana skolor och ge dem en bättre inblick i det svenska arbetslivet, arbetsmarknaden och dess villkor och även information om hur det svenska samhället är uppbyggt.

Nu har jag fått beskedet att det inte är möjligt. Jag tackar för svaret och behöver då inte utnyttja de tre minuter som man har rätt att tala.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Om lokaler finns är det naturligtvis vettigt att använda dessa för något ändamål. Men fastän vi är överens om att öka ansträngningarna för att invandrarna skall kunna finna sig till rätta i vårt land, kan det inte ske med den motiveringen att vissa lokaler står tomma och bör användas för något ändamål. För att öka utbildningen för invandrarna räcker det med den självständiga motiveringen, att vi bör försöka åstadkomma en bättre situation för invandrarna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Om förbud mot användning av hormoslyr

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr *Mäbrinks* (vpk) i kammarens protokoll för den 25 februari intagna fråga, nr 86, och anförde:

*Om förbud mot
användning av
hormoslyr*

Herr talman! Herr Måbrink har frågat om jag anser att misstankar och iakttagelser om skadeverkningar på människor och djur vid användning av fenoxisyrpreparaten (hormoslyr) är anledning för ett totalförbud mot användning av preparaten intill dess medlets egenskaper betryggande klarlagts.

I ett interpellationssvar i december 1970 i andra kammaren om användningen av bl. a. de av herr Måbrink nämnda preparaten upplyste jag att giftnämnden tillkallat en särskild expertgrupp. Gruppen skulle undersöka vilka faror som kan vara förenade med användningen av preparaten. I gruppen ingick bl. a. ärtlighetsforskare samt specialister på fostermissbildningar och miljöfrågor. Den har i dagarna redovisat resultatet av sitt arbete i en rapport till giftnämnden. Giftnämnden kommer nu att på grundval av rapporten ta ställning till frågan om förbud mot användningen av de berörda preparaten.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag vill först tacka statsrådet Aspling för svaret.

De bevis som i dag finns när det gäller fenoxisyrpreparatens skadlighet för människor, djur och växtlighet borde vara mer än tillräckliga för att införa ett totalförbud mot dessa gifter. Det anser inte den expertgrupp som tillsattes i september 1970, och statsrådet Aspling föredrar att hänvisa till giftnämndens behandling av frågan.

Expertgruppen föreslår en viss restriktivitet i användningen av nämnda gift. Varför har man beslutat denna restriktivitet? Såvitt jag kan förstå är anledningen den att experterna i sin rapport kommit fram till att hormoslyr, som det heter, framkallar skador på människor, djur och växtlighet.

Av expertgruppens rapport kan man få ut följande: Gifterna anrikas i moderkakan och omgivande vävnader hos däggdjur. Preparaten leder till ögonskador. När det gäller skador på arvsmassan konstaterar man att åtminstone hos vissa växter kan giftet orsaka ärftliga förändringar. Experterna säger också att det föreligger risker för samma effekt på djur. Det konstateras vidare att fisk påverkas kraftigt av giftet.

I avsnittet om växtgifternas fosterskadande effekter poängteras hur litet man vet om dessa. Varför tar expertgruppen inte upp exempelvis den sensationella rapport som lämnades i slutet av förra året vid ett forskarmöte i Chicago? Den rapporten gällde fosterskador som orsakats av USA-imperialismens systematiska besprutning med fenoxisyrpreparat i Sydvietnam. Vad sade denna rapport? Jo, där heter det att antalet missbildningar och missfall ökat starkt sedan mitten av 1960-talet just i ett område som blivit besprutat med växtgifter.

Jag skall inte här gå in på växtgifternas konsekvenser för vårt ekologiska system. Vi får senare tillfälle att diskutera detta problem; John Takman m. fl. har i en utförlig motion redovisat vilka förödande konsekvenser dessa har fått i Vietnam.

Jag hoppas att giftnämnden går längre än expertgruppen och inför ett totalförbud för fenoxisyrornas användning.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Till vad jag har sagt i mitt svar kan läggas att, enligt vad jag inhämtat, giftnämnden sammanträder i eftermiddag för att behandla denna expertrapport och ta ställning till frågan om förbud mot användning av hormoslyr. Under sådana omständigheter kan jag rimligen inte nu ge mig in på en vidare diskussion i den här frågan.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Ang. tillämpningen av arbetarskyddslagen

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr *Svenssons* i Malmö (vpk) i kammarens protokoll för den 25 februari intagna fråga, nr 90, och anförde:

Herr talman! Herr *Svensson* i Malmö har frågat, om det enligt min mening föreligger tillfredsställande garantier för arbetarskyddslagens åtlydnad och om yrkesinspektionen fungerar som en reell kontrollmekanism härför.

Tillsynen över att arbetarskyddslagen efterlevs utövas av arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen. De statliga tillsynsorganens resurser har under senare år förstärkts betydligt. I årets statsverksproposition föreslås ytterligare förstärkningar av såväl arbetarskyddsstyrelsen som yrkesinspektionen. I en särskild proposition till vårriksdagen läggs vidare fram förslag om införande av en arbetarskyddsavgift från arbetsgivarna och om inrättande av en arbetarskyddsfond. Därigenom kommer arbetarskyddet också att tillföras betydande nya resurser. Det är således en målmedveten satsning som görs från regeringens sida för att säkerställa den effektivitet i tillsynsarbetet som arbetstagarna kan kräva. Jag vill också erinra om att den förra året tillsatta arbetsmiljöutredningen har till uppgift att göra en genomgripande översyn av hela arbetarskyddslagstiftningen och kontrollorganisationen.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Jag får tacka för svaret.

Just yrkesskyddet är i ovanligt hög grad en fråga om tillämpning och kontroll. Nu är det tyvärr lätt att finna bevis på att både kontroll och lagtillämpning kan vara felaktiga eller egendomliga. Här är några typexempel.

I en av landets stora hamnar används en speciell krantyp. På kranen appliceras en förlängningswire. Arrangemanget gör att lasten på ett mycket riskabelt sätt råkar i svängning. När arbetarna anmäler detta svaras, att kontrollen bara avser material och konstruktion. Om lasten vid ett visst arrangemang råkar i svängning, är det inte yrkesinspektionens problem.

Det står emellertid i arbetarskyddslagens 7 § att arbetsgivare är pliktig att iaktta allt som med hänsyn till de förhållanden under vilka arbetet bedrivs kan erfordras för att förebygga olycksfall. Det finns i arbetarskyddskungörelsen en särskild paragraf — 35 § — som just rör

Torsdagen den
4 mars 1971

*Ang. tillämpningen
av arbetarskydds-
lagen*

lyftanordningar. Den säger att kranar skall med hänsyn till material, konstruktion, uppställning och *anordnande i övrigt* erbjuda betryggande säkerhet. Text och tillämpning stämmer inte. Det kan inte ha varit lagstiftarnas mening att kontrollen skulle begränsas till enbart material och konstruktion.

Vid ett metallverk drevs en ugn med gas, vilket förde ut koloxid i arbetslokalen. Personalen drabbades av illamående. Det finns normer för högsta koloxidhalt. Men de tolkades så, att man var skyldig att stadigt uthärda koloxid, bara halten höll sig inom normen. De som mådde illa fick nådigt tillstånd att gå ut en stund för att sedan gå in i koloxiden igen. Nu heter det emellertid i 20 § arbetarskyddskungörelsen att arbetslokal skall tillföras erforderlig mängd friskluft. Där det påkallas av förhållandena skall den tillförda luften undergå rening. Här var luftrening påkallad av förhållandena, men företagsledning och kontrollinstans företog sig ingenting.

I ett större arkiv bärs ständigt bördor av material upp- och nerför en ranglig och sliten trätrappa. Nedanför finns ett stengolv. Ständiga småtillbud inträffar. År efter år sker inspektion utan föreläggande. Lokalernas temperatur är uppenbart för låg vintertid för stillasittande arbete. Det finns på arbetsplatsen i fråga heller ingen matplats i enlighet med kraven i 14 § arbetarskyddskungörelsen. Allt detta passerar år från år.

Listan på exempel kunde göras mycket lång, men jag vill sluta med att fråga: Har man på centralt håll någon verklig bild av hur arbetarskyddet fungerar eller bygger man huvudsakligen på de i vanlig officiell ordning avgivna inspektionsrapporterna?

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Självfallet följer man så långt det är möjligt alla dessa frågor i olika avseenden, centralt och ute på fältet. Men jag har redan sagt herr Svensson i Malmö att det är mycket på detta område som behöver förbättras och effektiviseras, inte minst på grund av de snabba förändringar som den tekniska utvecklingen medför just i arbetslivet. Arbetsmiljöutredningen har till uppgift att göra en övergripande och noggrann genomgång av arbetarskyddslagstiftningen för att just åstadkomma ökad effektivitet.

Jag vill dock tillägga, herr talman, att man samtidigt bör akta sig för att förringa de insatser i arbetarskyddet som utförs av tillsynsorganen i dag. Det är inte minst en kvalificerad service i skyddsfrågor som tillsynen går ut på att skapa och vidareutveckla. Effektiviteten i skyddsarbetet är i mycket – det vill jag stryka under – beroende av den samverkan som kan åstadkommas mellan de offentliga tillsynsorganen och den lokala tillsynsverksamheten ute på arbetsplatserna, där självfallet skyddsombuden har mycket viktiga uppgifter. Det är av stor betydelse för utvecklingen av arbetarskyddet att det finns representanter för arbetsmarknadens parter inom arbetarskyddsstyrelsen; även den fackliga rörelsen är således här representerad. Detsamma gäller yrkesinspektionen och dess förtroenderåd.

Vad jag nu har sagt, herr talman, innebär inte att man skall bortse från

de möjligheter tillsynsorganen har att ingripa mot missförhållanden i skyddshänseende. Jag kan hänvisa till vad jag har sagt härom i direktiven till arbetsmiljöutredningen, direktiv som jag antar att herr Svensson har tagit del av.

Vi följer dessa frågor med oavbruten uppmärksamhet. Som exempel kan jag nämna att regeringen i föl genomfört skärpta bestämmelser i arbetarskyddskungörelsen, som nu gör det möjligt för arbetarskyddsstyrelsen att påfordra speciella undersökningar av luftföroreningshalten på arbetsplats. Undersökningarna skall på arbetsgivarens bekostnad kunna utföras på sådana arbetsställen där luftförhållandena kan antas medföra särskilda risker för arbetstagarnas hälsa.

Herr talman! Jag har med detta bara velat ge en kort beskrivning av de aktiviteter och de åtgärder som vi nu i olika avseenden tar initiativ till på detta viktiga arbetsfält.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Socialministern hoppas tydligen mycket på en samverkan mellan de parter som här är inblandade. Jag är inte säker på att den förhoppningen är berättigad, ty själva kärnpunkten i detta problem är att man inte kan ha någon särskilt effektiv samverkan mellan den företagsledning, som ju ändå är allenarådande på arbetsplatsen, och den arbetstagare som icke har del i någon beslutanderätt.

Kärnpunkten är, som min partikollega herr Hagberg från Borlänge tidigare har påpekat, att vad som skulle behövas för att i någon form återställa en tillstymmelse av den balans som skulle möjliggöra en reell samverkan vore att bl. a. ge skyddsombuden vetorätt, ge dem en del av de maktbefogenheter som annars är förbehållna företagsledningen. Men i det avseendet har de givna utredningsdirektiven bringat förhoppningarna på skam.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Herr Svensson i Malmö talade om parterna. Till dessa hör otvivelaktigt skyddsombuden, och jag vill understryka att en avgörande fråga för ett effektivt arbetarskydd är en mycket väl utbyggd lokal skyddsverksamhet.

Dessa frågor är nu föremål för en ingående behandling i arbetsmiljöutredningen, som ju har till uppgift – jag upprepar det – att göra en total översyn av hela lagstiftningen. Vi har i direktiven uttalat att skyddsombudens ställning och handlingsmöjligheter måste förstärkas. En ökad insats i arbetarskyddet från dem som deltar i det praktiska arbetet är en nödvändig förutsättning för att uppnå goda resultat. Möjligheterna till en med regionala skyddsombud utbyggd organisation skall också tas upp i samband med lagstiftningsarbetet.

För att verksamheten på arbetarskyddets område skall ge önskvärda resultat måste den ha en stark förankring just på arbetsplatserna. De anställda själva och deras förtroendemän måste ges vidgade funktioner i arbetarskyddet och därmed större möjligheter att öva ett fortlöpande aktivt inflytande över den beslutsprocess som danar deras arbetsmiljö.

Herr Svensson! Jag kan försäkra att dessa frågor ingalunda är

*Ang. möjligheterna
för opinionsytt-
ringar vid antagan-
de av stadsplan*

bortglömda i den översyn av lagstiftningen som nu pågår.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Ang. möjligheterna för opinionsyttringar vid antagande av stadsplan

Herr civilministern LUNDKVIST erhöll ordet för att besvara herr *Sjöholms* (fp) i kammarens protokoll för den 24 februari intagna fråga, nr 84, och anförde:

Herr talman! Herr *Sjöholm* har frågat mig om jag anser att lagstiftningen rörande möjligheten för skilda opinioner att komma till tals i samband med antagande av stadsplan är tillfredsställande utformad.

Jag har tidigare i riksdagen framhållit att det är väsentligt att människor som skall leva i den miljö som formas av den fysiska planeringen bereds ökad insyn i och inflytande över planlägningsarbetet.

Gällande lagstiftning medger i och för sig att var och en som vill komma till tals i ett planärende får göra detta. Byggnadsstadgan anger endast minimikrav på insyn i planeringsarbetet. Ingenting hindrar att kommunerna vidtar åtgärder för att öka insynen i och sprida kännedom om det planeringsarbete som pågår inom kommunen. Jag anser det angeläget att så också sker, särskilt när det gäller översiktliga planer. Statens planverk har i skrivelse den 9 december 1969 till samtliga byggnadsnämnder behandlat olika frågor rörande insyn i planeringsarbetet och därvid framhållit det angelägna i att detta i största möjliga utsträckning görs tillgängligt för medborgerlig insyn.

Jag vill vidare erinra om att bygglagutredningen prövar formerna för hur en bred medborgerlig förankring av planarbetet skall garanteras.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Jag tackar naturligtvis för svaret, även om jag skulle ha varit ännu tacksammare om det hade varit ett svar på min fråga — det får man ju sällan när man ställer enkla frågor.

Jag frågade civilministern om han anser att lagstiftningen är tillfredsställande utformad, och det har jag inte fått besked om, även om svaret tyder på att civilministern tycker att lagstiftningen är tillfredsställande.

Denna fråga gäller emellertid olika nivåer, och det torde, som framhålles i svaret, vara så att kommunerna numera gör en hel del i detta avseende, och det är bra att så sker. Dessutom gör de politiska partierna åtskilligt i kommunerna för att animera folks intresse för stadsplane-frågor. Men vad jag inriktade mig på var lagstiftningen, och den är så utformad att det i princip bara finns garantier för att markägaren skall få lov att uttala sig i ett planärende. Den ordningen kan många gånger vara mycket otillfredsställande. Det demokratiska genombrottet har inte fått full verkan på detta område.

Om en fastighet skall byggas på en plats, är det markägaren som skall få yttra sig, men det händer att denne är bosatt i en helt annan del av landet. Alla de människor som bor i anslutning till platsen i fråga har inte någon lagfäst rätt att yttra sig i ärendet.

Herr civilministern LUNDKVIST:

Herr talman! Jag har tidigare i riksdagen anfört den meningen, som sammanfaller med herr Sjöholms uppfattning, att det är angeläget att man nu, när man ser över den här lagstiftningen — bygglagutredningen gör ju det — försöker finna former för att jämställa hyresgästen med markägaren i detta hänseende.

Självklart hade vi inte behövt ge bygglagutredningen direktiv i det här avseendet, om vi hade varit nöjda med det förhållande som nu råder.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Jag skall göra civilministern den rättvisan att svaret tog sig på slutet. Det allra sista som står i det är ganska tillfredsställande, nämligen att det finns vissa möjligheter att få till stånd en sådan lagstiftning som jag nämnt i min fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 15 Ang. principerna för domänverkets uthyrnings- och utarrenderings- verksamhet

Herr industriministern WICKMAN erhöll ordet för att besvara herr *Gustavssons* i Alvesta (c) i kammarens protokoll för den 24 februari intagna fråga, nr 82, till herr jordbruksministern, och anförde:

Herr talman! Herr Gustavsson i Alvesta har frågat chefen för jordbruksdepartementet om han vill redogöra för vilka principer som gäller för uthyrning och arrendering av domänverket tillhöriga jaktmarker, fiskevatten och fritidsstugor. Enligt fastställd ärendesfördelning ankommer det på mig att besvara frågan.

Domänverkets utarrendering av jakt sker i enlighet med de riktlinjer statsmakterna år 1968 fastställde för verkets verksamhet. I dessa sägs bl. a. att de företagsekonomiska principerna skall vara vägledande även i fråga om fastighet som disponeras för annat ändamål än skogsbruk. I enlighet härmed utarrenderas jakträtten till större delen av lämplig kronomark till allmänheten på 1–5 år mot ett med hänsyn till belägenhet, vilttillgång och domänverkets åtagande i fråga om viltvård anpassat marknadspris. En viss areal ställs i rekreationssyfte till förfogande för verkets personal mot reducerad arrendavgift.

För upplåtelse av kronans fiskevatten finns grundprinciper angivna i Kungl. Maj:ts kungörelse angående förvaltningen av kronans fisken. Enligt dessa skall i första hand husbehovs- och yrkesfiskarnas behov tillgodoses och därefter sport- och fritidsfiskarnas. Avgifternas storlek bestäms med beaktande av fiskets beskaffenhet och värde, med hänsyn såväl till ändamålet med upplåtelsen som till önskemålet att kronan erhåller skälig avkastning av fisket.

Beträffande uthyrning av bostäder gäller att sådana som blivit lediga vid nedlagda arrendeställen eller som inte behövs för verkets anställda och pensionärer eller som inte anses kunna användas som permanentbostäder hyrs ut som fritidsbostäder. Sådan uthyrning sker till marknads-mässiga priser. För att kunna följa marknadspriset sker uthyrningen i

Torsdagen den
4 mars 1971

*Ang. principerna
för domänverkets
uthyrnings- och
utarrenderings-
verksamhet*

viss utsträckning efter infordrande av anbud.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret. Det var klara besked om principerna som skall ligga till grund för prissättningen. I sista meningen heter det att för att man skall kunna följa marknadsprisläget sker uthyrningen i viss utsträckning efter infordrande av anbud, och det är just detta som jag tycker är väsentligt. Jag hävdar den uppfattningen att det är angeläget att uthyrningen sker på en öppen marknad. I annat fall blir det ju ett litet fåtal som får möjlighet att utnyttja fiskevatten, arrenden osv., och det finner jag mycket otillfredsställande.

Jag anser att när domänverket är ägare till fiskevatten, jaktmarker och bostäder skall upplåtelse ske fullt öppet genom annonsering eller tillkännagivande på annat sätt så att allmänheten får möjlighet att vara med. Jag vill fråga statsrådet om det inte finns anledning att vidta sådana ändringar i fråga om tillämpningen att uthyrning alltid sker på en öppen marknad.

Herr industriministern WICKMAN:

Herr talman! Mitt svar innebar, som herr Gustavsson i Alvesta naturligtvis också noterade, en redovisning av de principer som gäller för domänverkets upplåtelse av jakträtt, uthyrning osv. Dessa principer har riksdagen fastställt, och såvitt jag förstår är det heller inte principerna som sådana herr Gustavsson vänder sig emot utan mera tillämpningen av dem. Herr Gustavsson underströk ju vikten av att uthyrning och annan upplåtelse sker öppet så att det inte kan finnas anledning mistänka att speciella förbindelser ger tillgång till dessa förmåner. Jag håller med herr Gustavsson om detta.

Om det finns anledning att ändra reglerna, kan jag inte ta ställning till nu, men jag vill hänvisa till vad som gäller, nämligen att i den mån man icke är nöjd med domänverkets beslut kan man överklaga den lokala förvaltningens beslut i ett visst ärende till domänverkets centralförvaltning. Sedan står naturligtvis också möjligheten öppen att besvära sig över domänverkets centralförvaltningens beslut genom besvär till Kungl. Maj:t.

Alla liknande frågor brukar vara föranledda av speciella förhållanden. Är det någon fråga i detta sammanhang i herr Gustavsson näraliggande revir, skulle jag bara vilja hänvisa herr Gustavsson och hans kontakter till denna möjlighet att besvära sig över besluten.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Det är en mycket besvärlig procedur om en enskild person kanske flera månader efter det att ett arrendeavtal träffats får vetskap om att han då skall sätta i gång med ett överklagande. Jag tycker vi skulle kunna åstadkomma en förenkling. Jag förstår att industriministern har ungefär samma uppfattning som jag i denna fråga. Skulle vi inte kunna medverka till att vi får en sådan princip att alla liknande utarrenderingar verkligen sker på en öppen marknad?

Överläggningen var härmed slutad.

§ 16 Ang. personalinformationen vid förhandlingar om driftsinskränkning eller omlokalisering

Nr 36

Torsdagen, den
4 mars 1971

Herr industriministern WICKMAN erhöll ordet för att besvara herr Hugossons (s) i kammarens protokoll för den 25 februari intagna fråga, nr 87, och anförde:

Herr talman! Herr Hugosson har frågat mig om jag vill medverka till att de företag med vilka Statsföretag AB eller regeringen har förhandlingar angående omlokalisering eller inskränkning av driften i fortsättningen ger berörd personal information under pågående förhandlingar.

Det är självfallet angeläget att berörda anställda så tidigt som möjligt får information om ifrågasatt omlokalisering eller inskränkning av driften. Från Statsföretag AB:s sida har man också förklarat sig vilja medverka härtill.

Man måste emellertid ha klart för sig att det i många sammanhang är mycket vanskligt att ge en tidig och öppen information med hänsyn till möjligheterna att genomföra pågående förhandlingar. En sådan information kan vara till skada för företaget, vilket inte gagnar de anställdas intressen.

Men även om inte alla berörda och därmed allmänheten kan ges information, bör sådan kunna ges till företagsnämnden i berörda företag. Detta är helt i överensstämmelse med nämndavtalets regler, som innebär skyldighet att behandla information av förevarande slag konfidentiellt. På detta sätt kan de anställda genom sina representanter i företagsnämnden på ett tidigt stadium framföra synpunkter vid förhandlingar om företaget.

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka industriministern för svaret, som även om det var ganska långt i realiteten av mig uppfattas som ett ja på den fråga jag ställt, nämligen om Statsföretag AB i fortsättningen när det är fråga om förhandlingar vill medverka till att information ges till berörd personal.

Orsaken till att jag ställt denna fråga var det uppmärksammade fallet i Kungsbacka där Statsföretag AB hade förhandlingar med ett privat företag om en omlokalisering, ett företag som inom parentes sagt för ett par år sedan omlokaliserats från Göteborg till Kungsbacka. Under hela denna förhandlingsperiod uraktlät företaget att informera personalen.

Jag vill understryka att det är det privata företaget och inte Statsföretag AB som skall svara för denna information. När den privata företagsamheten inte uppfyller företagsnämndsavtalets begränsade bestämmelser om information, anser jag att när staten via Statsföretag AB eller på annat sätt för förhandlingar, bör Statsföretag AB också se till att företagen följer nämndavtalet. I svaret anser ju industriministern att man bör sörja för detta.

När det gäller Kungsbackafallet frågade man för ungefär en månad sedan företaget om hur dess verksamhet var och om det fanns någon anledning till oro för företaget, och svaret var nej. Den 11 februari frågade man på ett företagsnämndssammanträde om det var aktuellt med

*Ang. personalin-
formationen vid
förhandlingar om
driftsinskränk-
ning eller omloka-
lisering*

*Ang. personalin-
formationen vid
förhandlingar om
driftsinskränk-
ning eller omloka-
lisering*

förflyttning. Svaret blev ett klart och entydigt nej. Den 17 februari, sex dagar senare, fick personalen via press och andra massmedia veta att företaget skulle flyttas till Värmland. Det var först dagen därpå, sedan personalen hade satt sig ned på verkstadsgolvet, som man lämnade information.

Jag förutsätter att det svar som jag har fått innebär att sådana här episoder i fortsättningen inte kommer att behöva upprepas – då kommer Statsföretag AB att se till att de företag med vilka man har förhandlingar följer företagsnämndsavtalets bestämmelser om information.

Jag tackar än en gång för svaret.

Herr industriministern WICKMAN:

Herr talman! I principfrågan föreligger naturligtvis ingen skillnad mellan herr Hugosson och mig. Jag begärde ordet bara för att i någon mån komplettera herr Hugossons historieskrivning.

Möjligheten att informera om en förhandling är naturligtvis begränsad så länge man ännu inte vet om förhandlingen kommer att leda till resultat. Nu inträffade det – vilket i och för sig var olyckligt – att nyheten om förhandlingarna och deras förutsebara resultat kom ut via massmedia innan beslutet faktiskt var fattat av den motpart det gällde, nämligen Statsföretag AB, och av regeringen som i detta fall var tvungen att medverka för att affären skulle komma till stånd, eftersom Statsföretag AB ställde anspråk på budgetmedel.

Det finns alltså som sagt en ofrånkomlig begränsning i möjligheten att lämna en allmän information i frågor av konfidentiell natur. Jag tror att herr Hugosson håller med mig om att en allmän information till samtliga som blir berörda om förhandlingarna ger väntat resultat dess värre inte är möjlig. Däremot är det möjligt – och det är väl detta som herr Hugosson egentligen är ute efter – och i överensstämmelse med företagsnämndsavtalets regler att information ges till företagsnämnden, eventuellt dess arbetsutskott, så att de anställda den vägen kan ge sina synpunkter och naturligtvis också, om det skall vara någon mening med det, påverka förhandlingsarbetet.

Information ges till de anställda ungefär ett och ett halvt år innan den faktiska flyttningen och omlokaliseringen kommer att ske. Från den synpunkten är naturligtvis såväl arbetsmarknadsmyndighetens som den individuella behov av en relativt lång anpassningstid rätt väl tillgodosett.

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag har givetvis full förståelse för att det kan vara ytterligt komplicerat att i ett förhandlingsläge ge en så uttömmande information som skulle vara önskvärt. Å andra sidan tycker jag att det är ganska otillfredsställande att man skall ge informationen först sedan beslutet är fattat. Därest man, i denna fråga eller i andra sådana här sammanhang, under pågående förhandlingar tar upp resonemang med företrädare för de anställda vid företaget kanske man kan få information av annan karaktär än den som företagsledningen lämnar. Det är möjligt – jag vet inte alls om det hade blivit fallet – att man under sådana förhållanden hade kommit till en annan slutsats beträffande den

rockering av Rosengrens företaget som det är fråga om. När man tittar på personalsammansättningen finner man nämligen att en stor del av de anställda i Kungsbacka är f. d. friställda textilarbetare. De har omskolats till den här verksamheten, de har en resväg på 3–4 mil från Skenetrakten, och de kan på intet sätt beredas en liknande form av sysselsättning i Göteborgsregionen.

Även om det är besvärligt att informera i en viss förhandlingssituation, kan det kanske för förhandlingarnas resultat vara av värde att man tar upp diskussioner med företrädare för de anställda.

Herr industriministern WICKMAN:

Herr talman! Bara två påpekanden. Naturligtvis vilar ansvaret för informationen till de egna anställda – det var också herr Hugosson inne på – när det gäller Statsföretag och dess dotterbolag just på Statsföretag och dess dotterbolag. Informationen till de anställda vid E. A. Rosengrens AB eller Coronaverken måste däremot – vilket herr Hugosson också underströk – åligga det företaget. Vi kan icke uppträda alltför mycket som övervakare av våra motparter. Givetvis känner de vår inställning, och i somliga fall kan vi ställa vissa krav också i det här avseendet.

Låt mig emellertid påpeka en sak, som jag tycker är viktig att komma ihåg i den här debatten. Det förhåller sig icke så att Statsföretag i syfte att klara de uppgifter det hade i Nykroppa och Vilhelmina har försökt att på eget initiativ rycka upp företag ur den miljö där de befinner sig. Utgångspunkten har varit att det både i Huskvarnafallet och i Kungsbackafallet har fattats beslut om flyttning helt oberoende av Statsföretag. Det har alltså rört sig om företag som så att säga var på gång ut ifrån sin nuvarande lokalisering. Statsföretags insats har varit att styra denna utflyttning till de från dess synpunkt prioriterade orterna Nykroppa och Vilhelmina. Vi går alltså inte ut för att med skattebetalarnas medel rycka upp existerande företag och därmed skapa problem. Problemen i Kungsbacka och i Huskvarna – i den mån det blir problem – skulle ha kommit helt oberoende av Statsföretags handlande.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 17 Ang. samråd före beslut om förflyttning av vissa företag

Herr industriministern WICKMAN erhöll ordet för att besvara herr Oskarsons (m) i kammarens protokoll för den 26 februari intagna fråga, nr 93, och anförde:

Herr talman! Herr Oskarson har frågat mig i vilken utsträckning samråd äger rum mellan å ena sidan industridepartementet och å andra sidan berörda kommunala myndigheter och lokala och regionala arbetsmarknadsmyndigheter innan beslut fattas om att förflytta företag i vilka staten har delägarintresse från en ort inom riket till en annan.

Det ankommer på varje företag, vare sig detta är statsägt eller ej, att i god tid före en omlokalisering samråda med berörda myndigheter. Så har

*Ang. samråd före
beslut om förflytt-
ning av vissa före-
tag*

också skett vid flyttning av företag som staten är delägare i.

Vid omlokaliseringar, som har mycket stora sysselsättningsmässiga effekter, anser jag det naturligt att industridepartementet medverkar i de diskussioner, som äger rum med anledning av omlokaliseringen.

Herr OSKARSON (m):

Herr talman! Tack för svaret, herr industriminister!

Det talas och skrivs både mycket och vackert om information, orienteringar, medbestämmanderätt, samråd och allt vad det heter, men hur ter sig den praktiska tillämpningen? Bakgrunden till min fråga är densamma som för herr Hugossons. Det gäller alltså E. A. Rosengrens AB i Kungsbacka, som skall friställa 250 man och flytta sin fabrik från Västkusten till Nykroppa i Värmland. Hur får de anställda vid företaget, de kommunala myndigheterna i Kungsbacka och länsarbetsnämnden i Halland vetskap om detta beslut? Jo, via dagsnyheterna i radio och TV. Att det blev en chock, framför allt för de anställda, är mycket lätt att förstå. Vem är då ansvarig för detta handlande?

AB Statsföretag har tillsammans med Coronaverken bildat ett nytt företag, inköpt Rosengrens och i lokaliseringssyfte beslutat förlägga den fortsatta tillverkningen inom byggsektorn till Nykroppa. Låt mig klart deklarerera att Nykroppa behöver ett nytt företag och även bör få det. Men att ordna en sysselsättning, som i och för sig är angelägen, på en plats inom landet genom att friställa motsvarande antal arbetstagar på en annan plats kan inte vara ändamålet med vår lokaliseringspolitik – det är att bolla med människor och arbetsobjekt på ett otillbörligt sätt.

Många av de anställda inom Rosengrens har också tidigare, som här sagts, blivit friställda i samband med nedläggningar av textilföretag. Nu ställs de åter inför situationen att skaffa sig ett nytt arbete med alla de omställningssvårigheter som detta medför. Många av dem är äldre och torde få stora svårigheter att över huvud taget erhålla ett nytt arbete. De som är yrkesarbetare har det lättare, men för den vanlige industriarbetaren blir det svårt – och inom Kungsbackaområdet är det ont om industriarbete.

Det görs gällande att Kungsbackablocket ligger inom ett överhettat område. Hur förhåller det sig egentligen med detta? Vissserligen har vi inom Kungsbackaområdet haft en kraftig befolkningsökning under de senaste åren, men hur är det med nya arbetstillfällen? Under åren 1962–1970 har Kungsbackablocket fått tillsammans sju nya arbetstillfällen inom industrin. Det är inte mycket att bolla med och tyder absolut inte på någon överhettning.

Hur är läget på arbetsmarknaden inom Halland i stort? Under den allra senaste tiden har man fått ett antal varsel om friställningar, och sådana har också ägt rum. På 65 lediga platser finns det nu 100 arbetslösa inom länet, och antalet lediga platser under februari månad i år är 565 färre än under motsvarande tid förra året. Inte tyder detta, herr industriminister, på någon överhettning, tvärtom. Samarbetsnämnden inom Kungsbacka kommunblock har också gjort ett enhälligt uttalande, där man kräver ersättningsindustri för Rosengrens fabriker, som man nu mister. Jag skulle gärna vilja fråga herr industriministern: Vilken

medverkan från industriministern kan man där räkna med för att få ersättning för de arbetstillfällena som man nu förlorar?

Herr industriministern WICKMAN:

Herr talman! Jag får upprepa vad jag nämnde avslutningsvis i min diskussion med herr Hugosson. De företag som det här är fråga om – Kungsbackaföretaget och Huskvarnaföretaget – skulle utan Statsföretags medverkan ha lämnat de lokaliseringsorter där de för närvarande befinner sig. Om vi icke har den utgångspunkten klar för oss, blir diskussionen om Statsföretags handlande helt meningslös och missvisande.

En annan reflexion som jag gör när jag hör både den här diskussionen och annan diskussion är att det är högst påfallande hur också borgerliga politikernas anspråk på de privata företagen snabbt stiger när staten har någon – om också utifrån kommande – kontakt med de företagen. Det är i och för sig bra att även företrädare för herr Oskarsons parti nu framträder och med skärpa kräver bättre information. Om förutsättningen för den beredvilligheten att öka kraven på de privata företagen skall vara att vi utvidgar den statliga företagsamheten, så ser jag däri ytterligare ett skäl för att gå vidare.

Jag skall inte gå in på detaljer, eftersom jag tycker att det vore fel att här redovisa Coronaverkens handlande – det är på deras ansvar som åtgärden har vidtagits. Men jag tycker ändå att jag i den rättvisande historieskrivningens namn bör meddela herr Oskarson liksom kammarens övriga ledamöter de informationer som jag har fått av den ansvariga ledningen i Coronaverken. När det gäller informationen om just Kungsbackaföretaget stämmer den nämligen icke alls – jag kan bara här återge uppgiften – med herr Oskarsons redovisning. I slutet av 1970 informerades länsstyrelsen i Göteborg. Den 8 januari informerades – inte via massmedia utan genom initiativ från företaget – kommunalrådet Gösta Svensson i Kungsbacka. Den 11 februari – även då långt före mass medias intresse för saken – lämnades en officiell information till länsarbetsnämnden i Halmstad.

Herr OSKARSON (m):

Herr talman! Jag tycker, herr industriminister, att det är ett skäligt krav, när Statsföretag AB är med, att information ges till de anställda. Att man i samma utsträckning skall kräva detta hos de privata företagen håller jag med om, så på den punkten råder det inga delade meningar. Jag tycker alltså att vi kan avfärda frågan om från vilket parti dessa synpunkter och dessa krav framförs.

Herr industriministern redogjorde för den information som har lämnats, och jag kan bara verifiera att den redogörelsen är riktig vad gäller både kommunalrådet och länsarbetsnämnden. Men inte vid någon av dessa orienteringar sades det klart ifrån att företaget skall flytta från Kungsbacka. Det skymtade i ett av de alternativ som lades fram i samband med orienteringarna, men först när detta nya företag är bildat, där Statsföretag AB ingår, blir beslutet definitivt att företaget skall flyttas från Kungsbacka och upp till Värmland. Statsrådet sade redan i sitt svar till herr Hugosson att nu får de anställda information ett eller

Nr 36

Torsdagen den
4 mars 1971

*Ang. samråd före
beslut om förflytt-
ning av vissa före-
tag*

Torsdagen den
4 mars 1971

Ang. avspärrningsberedskapen i anledning av den pågående arbetsmarknadskonflikten på bl. a. sjöfartens område

t. o. m. ett och ett halvt år innan företaget skall flytta. Det är i och för sig gott och väl, men vad vi har reagerat mot är det sätt på vilket de i detta fall fått det första budskapet om förflyttningen.

Jag framhöll i mitt förra anförande att det föreligger problem vad gäller Kungsbackaområdet. Befolkningsökningen är stark, och hela området tenderar att bli låt mig säga en sovstad till Göteborg. Detta medför många stora problem för de kommunala myndigheterna, och jag tycker att de borde få vara med i diskussionen på ett så tidigt stadium som möjligt för att kunna framföra sina synpunkter. Man bör tillmäta de kommunala synpunkterna i sådana fall den största vikt.

I fråga om sysselsättningen redogjorde jag i korthet för hur läget är inom ifrågavarande område, och jag ställde också en direkt konkret fråga huruvida samarbetsnämnden inom Kungsbackablocket, som har gjort ett enhälligt uttalande att det behövs en ersättningsindustri och nya arbetstillfällen inom blockets område, kan räkna med att få något stöd från industriministerns sida. Det fick jag inget svar på. Jag – och naturligtvis i synnerhet samarbetsnämnden inom Kungsbackablocket – skulle verkligen vara tacksam om ett besked kunde lämnas på den punkten.

Herr industriministern WICKMAN:

Herr talman! Jag vill bara påpeka att de företag som herr Oskarson talar om – blandföretagen i Nykroppa och Vilhelmina – är ännu icke bildade, utan om de skall bildas är helt och hållet beroende på det beslut som denna kammare kommer att fatta. Och vi kan ju inte gärna ålägga de ännu icke existerande företagen något ansvar för ett helt annat och redan i dag existerande företags handlande.

På den något retoriska frågan, i vilken omfattning samarbetsnämnden inom Kungsbackablocket kan räkna med industriministerns eller industridepartementets stöd för en industrialisering i Kungsbackaregionen, kan ett enkelt ja- eller nej-svar självfallet inte lämnas. Statsföretag AB är – vilket en del kanske inte riktigt har förstått – ett företag med utomordentligt begränsade resurser och med utomordentligt stora anspråk ställda på sig. Jag vill inte i dag ge några löften om att Statsföretag AB kan vidta åtgärder i Kungsbacka, med den kännedom jag har om de arbetsuppgifter som väntar företaget.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 18 Ang. avspärrningsberedskapen i anledning av den pågående arbetsmarknadskonflikten på bl. a. sjöfartens område

Herr jordbruksministern BENGTTSSON erhöll ordet för att besvara herr Hedins (m) i kammarens protokoll för den 24 februari intagna fråga, nr 85, och anförde:

Herr talman! Herr Hedin har frågat mig om jag har dragit några slutsatser rörande vår avspärrningsberedskap i fråga om bl. a. handelsgödsel i anledning av den pågående arbetsmarknadskonflikten och

svårigheterna att få exempelvis sjöfarten att fungera.

Enligt uppgifter från berörda myndigheter och företag har den pågående arbetsmarknadskonflikten inte medfört några störningar av betydelse för produktionen och distributionen av handelsgödsel. Jag har därför inte haft anledning att ta upp frågan om vår avspärrningsberedskap i fråga om handelsgödsel med anledning av den pågående arbetsmarknadskonflikten.

Herr HEDIN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret, även om det var intetsägande.

Anledningen till att jag tagit upp denna fråga var en uppmärksammas TV-intervju med direktör Mårtensson i AB Förenade superfosfatfabriker den 20 februari. Direktör Mårtensson sade då att det med hänsyn till den pågående lotsstrejken var ytterst osannolikt att man kunde få in några fartyg med råvaror för produktionen i Landskrona. Det låg ett fartyg om 30 000 ton i Casablanca, men han trodde inte att det skulle kunna komma till Landskrona utan lots. När man då frågade vad detta kunde innebära, svarade direktör Mårtensson att om fartyget inte kom in till Landskrona, så kunde man där inte fortsätta produktionen längre än en dryg månad. Jag har sedan varit i kontakt med direktör Mårtensson, och han ville då ändra på den tidsuppgiften till "knappt två månader". I vilket fall som helst är det sålunda fråga om en mycket kort tid.

Jag vet inte om jordbruksministern såg denna TV-intervju, men jag förutsätter att statsrådet har fått information om den under tiden därefter. Jag tyckte själv, och jag förmodar att även jordbruksministern tycker det, att den uppgift som här gavs offentligt är chockerande i sammanhanget. Den uppgift som lämnades är allvarlig med hänsyn till beredskapen – naturligtvis inte i dag, och det var inte heller det min fråga gällde, utan i ett läge där vi är helt avstängda – eftersom situationen då kan bli den att den fabrik det här gäller inte har råvaror för mer än ett par månaders produktion.

Förra våren förde vi i riksdagen en intensiv debatt om beredskapsfrågorna, och då sade bl. a. herr Hansson i Skegrie att för den beredskap som vi har beslutat att ha när det gäller handelsgödsel skulle vi behöva 460 000 ton liggande i lager. Men 1969 hade vi enligt herr Hanssons uppgift bara 82 000 ton, alltså mindre än en femtedel. Även om lagren i dag till äventyrs skulle vara något bättre tycker jag ändå att det är mycket oroande för framtiden, och jag anser att man borde anstränga sig för att successivt bygga upp lagerreserven när det gäller både färdigvaror och råvaror för den tillverkning som det här är fråga om. Det var också närmast den slutsatsen som jag efterlyste av jordbruksministern.

I diskussionen förra året förekom en mängd divergerande uppfattningar om hurudan vår beredskap var. Herr Hansson i Skegrie och herr Eliasson i Moholm menade då att beredskapen var mycket dålig, och man frågade om den någonsin hade varit sämre än då. Jordbruksministern svarade den gången att den aldrig hade varit bättre. Jag har läst igenom protokollet från den debatten, och såvitt jag förstår var bakgrunden till jordbruksministerns svar att självförsörjningsgraden var betydligt högre

Nr 36

Torsdagen den
4 mars 1971

Ang, avspärrningsberedskapen i anledning av den pågående arbetsmarknadskonflikten på bl. a. sjöfartens område

Ang. avspärrningsberedskapen i anledning av den pågående arbetsmarknadskonflikten på bl. a. sjöfartens område

än vad vi hade räknat med tidigare, nämligen mer än 90 procent enligt jordbruksministrernas uppgift. Men läget i dag är ju ett helt annat i det avseendet.

Herr jordbruksministern BENGTTSSON:

Herr talman! Jag såg visserligen inte det TV-program som herr Hedin talade om, men även om jag hade gjort det kan jag rimligtvis inte hämta de sakuppgifter jag behöver för att ta ställning till allvarliga frågor från ett TV-program. Jag måste gå andra och mera pålitliga vägar för att skapa mig en bild av situationen. Det har jag också gjort i detta fall. Jag har låtit jordbruksnämnden se på denna sak med anledning av herr Hedins fråga, och jag har fått det beskedet att varken Svenska salpeterverken eller Förenade superfosfatfabriker har anmält några bekymmer. Svenska salpeterverken tillverkar ju huvuddelen av sin förbrukning av råvaror själva, och företaget i Landskrona har till jordbruksnämnden meddelat att det får ammoniak sjövägen från Norge med fartyg som inte kräver lots. Dessa fartyg har nämligen inte lotsplikt. Strejken påverkar alltså inte vår beredskapssituation. Dessutom har Lantmännens riksförbund, som ju är den stora distributören av färdiga gödselmedel, berättat att distributionen av både handelsgödsel och fodermedel fungerar i stort sett normalt trots konflikten.

Det är inte min avsikt att ta upp en diskussion om beredskapssituationen i stort. Jag har svarat på den fråga herr Hedin har ställt, och svaret på den frågan är att det för dagen inte är några bekymmer.

Herr HEDIN (m):

Herr talman! Det är klart att man kan diskutera vilken vikt man skall lägga vid TV-program. Men de uppgifter som lämnades i det aktuella programmet kom ju inte från vem som helst utan från chefen för den koncern som svarar för 97 procent av tillverkningen av handelsgödsel här i landet. Han vet ju vad han talar om.

Nu var det naturligtvis inte min avsikt – men jag medger att man kanske kan missuppfatta min fråga – att konstatera att läget i dag skulle vara bekymmersamt på grund av strejk eller lockout. Min fråga syftade självfallet på vilka slutsatser man kan dra beträffande vår beredskap i en avspärrningssituation. Mot den bakgrunden har det ju ringa betydelse att man *i dag* kan få in ammoniak från Norge utan lots. I en avspärrningssituation stängs ju också den tillförseln av. Hur vi skall kunna få tillräckligt med ammoniak är väl för övrigt ett av de allra svåraste problemen för vår beredskap i fråga om handelsgödselmedel. Visserligen tillverkar vi en hel del ammoniak själva, men där är problemet den olja som behövs för tillverkningen. Det är naturligtvis också en mycket känslig fråga vid avspärrning.

Det är väl uppenbart – det har jag fått klart för mig genom de kontakter jag har haft – att vi allvarligt skulle behöva se över vår beredskap, inte minst när det gäller handelsgödselmedel, och att vi successivt skulle behöva bygga upp en bättre beredskap än den vi för närvarande har, både när det gäller färdigvaror och i minst lika hög grad när det gäller råvaror.

Rent allmänt sett är det väl också så att beredskapssituationen i dag är mycket allvarligare än bara för ett år sedan. På mjölkproduktionssidan är situationen i dag en helt annan än vad man för bara ett år sedan kunde förutse. Vi har inte längre några som helst problem med smöröverskott såsom tidigare utan får tvärtom lov att importera smör. Läget är alltså i dag ett helt annat än tidigare.

Man anser att självförsörjningsgraden enligt de traditionella beräkningsnormerna ligger mellan 85 och 90 procent; närmare 85 procent anser experterna vara den riktiga siffran. Men det är inte det väsentliga. Med hänsyn till det stora – det är betydligt större nu än tidigare – beroende vi har av tillförsel utifrån av handelsgödsel och protein säger man nu allmänt att vi kanske ligger under den tolerabla produktionsgränsen för en tillfredsställande beredskap.

Herr jordbruksministern BENGTTSSON:

Herr talman! Jag är beredd att diskutera vår beredskapssituation praktiskt taget när som helst, men i dag är tillfället inte det lämpliga. Jag har fått en interpellation om saken av herr Hansson i Skegrie, som jag kommer att besvara. Jag kan emellertid redan nu tala om att beredskapsläget inte på något sätt är så allvarligt som herr Hedin gör gällande. Den dag då den frågan är aktuell är jag beredd att diskutera den.

Nu har herr Hedin frågat om den aktuella arbetsmarknadskonflikten påverkar vårt beredskapsläge. Jag kan inte förstå att frågan om vår minskade mjölkproduktion och sådana ting hör hemma i det sammanhanget. Mig veterligt tillhör inte bönderna SACO – och det gör inte heller deras kobesättningar. Mjölkproduktionen påverkas alltså inte av den aktuella konflikten.

Den fråga jag har fått är huruvida den pågående arbetsmarknadskonflikten påverkar vår beredskapssituation på det begränsade område som herr Hedin berört. De uppgifter jag fått har inte gett någon som helst anledning till farhågor. Vi får in – även sjövägen – de varor vi för närvarande behöver. De som har huvudansvaret för detta, nämligen Lantmännens riksförbund, säger att vi har lager av färdiga gödselmedel inom landet, och det fungerar i stort sett normalt helt oberoende av arbetsmarknadskonflikten.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 19 Ang. tillämpningen av överenskommelsen om nordisk tentamensgiltighet vid universitet och högskolor

Herr statsrådet MOBERG erhöll ordet för att besvara herr *Källstads* (fp) den 12 januari framställda interpellation, nr 16, och anförde:

Herr talman! Herr Källstad har frågat mig om jag är beredd att redogöra för hur överenskommelsen om nordisk tentamensgiltighet tillämpas vid universitet och högskolor i övriga nordiska länder.

Uppgifterna om tentamensgiltighetens tillämpning i övriga nordiska länder tyder inte på att några åtgärder skulle ha vidtagits som står i strid

Torsdagen den
4 mars 1971

*Ang. tillämpningen
av överenskommel-
sen om nordisk
tentamensgiltighet
vid universitet och
högskolor*

med ländernas gemensamma strävanden på detta område. De ändringar av gällande författningar som år 1970 skett i Danmark och Norge ger möjligheter till en utvidgad tillämpning.

Jag delar herr Källstads uppfattning att det är viktigt för de studerande att ha full klarhet i vad den nordiska tentamensgiltigheten innebär och hur den praktiskt fungerar. Behovet av information om detta har också uppmärksammats av Nordiska kulturkommissionen som beslutat utge en ny utgåva av informationskriften "Att studera i Norden" med utökad information om bl. a. gällande bestämmelser om den nordiska tentamensgiltigheten. Denna nya utgåva avses komma ut detta år.

Herr KÄLLSTAD (fp):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Moberg för svaret på min interpellation.

Vi hade en utbildningsdebatt i december förra året i andra kammaren, och då vi berörde vi också frågan om den nordiska tentamensgiltigheten. Statsrådet Moberg framhöll då att frågan om upphävande av 1965 års beslut om tentamensgiltighet inte hade blivit aktualiserad i det danska undervisningsministeriet. Inte heller i konsistoriet vid Köpenhamns universitet hade frågan om nordisk tentamensgiltighet varit uppe till diskussion under det senaste året, hävdade statsrådet Moberg.

Jag hade då anledning att hänvisa till professor Gustav Korlén – professor i tyska vid Stockholms universitet – och hans redogörelse för ett besök vid ett internationellt symposium i München, där man samlats kring ämnet "De tyskspråkiga ländernas kultur i skol- och universitetsundervisningen". Professor Korlén rapporterade att den danske representanten hade skyndat sig att meddela, att Köpenhamns universitet nyligen beslutat avskaffa den nordiska tentamensgiltigheten – inte ens vår trebetygsutbildning godtog längre som motsvarighet till danskarnas bifack.

Det stod alltså uppgift mot uppgift, och statsrådet Moberg vidhöll sin uppfattning att Köpenhamns universitet inte beslutat uppgå den överenskommelse som träffats.

Det är klart att det är av yttersta vikt för de studerande i de nordiska länderna att de vet hur det förhåller sig på denna punkt när det gäller tentamina och examination. Nu har statsrådet Moberg i sitt svar framhållit att uppgifterna om tentamensgiltighetens tillämpning i övriga nordiska länder inte tyder på att några åtgärder skulle ha vidtagits som står i strid med ländernas gemensamma strävanden på detta område. Han säger vidare: "De ändringar av gällande författningar som år 1970 skett i Danmark och Norge ger möjligheter till en utvidgad tillämpning."

Det förekom ju en tidningsdebatt mellan statsrådet Moberg och professor Korlén i Dagens Nyheter i slutet av år 1970. Professor Korlén framhöll i denna debatt att paragraf 2 i en kungl. förordning från det danska undervisningsdepartementet av den 24 juli 1969 innebar att den nordiska tentamensgiltigheten för Danmarks del hade hävts och att danska universitet inte numera skulle godta ens vår trebetygsutbildning som likvärdig med danskt bifack. Då betonade statsrådet Moberg i sitt

svar – vilket han också har sagt till mig i dag – att det i stället tycks vara fråga om en *utvidgning* av tentamensgiltigheten.

Den danska förordningens första paragraf skulle i något så när hyfsad svensk översättning lyda: "Undervisningsministern bemyndigas att efter förhandling med myndigheterna i de andra nordiska länderna fastställa bestämmelser om i vilken omfattning prov och examina, avlagda vid de högre utbildningsinstitutionerna i de andra nordiska länderna, skall erkännas vid de högre utbildningsinstitutionerna i Danmark." I paragraf 2 heter det: "Anordning nr 289 av den 6 juni 1965 om nordisk tentamensgiltighet upphävs. Gråstens slott den 24 juli 1969."

Såvitt jag kan förstå behöver den första paragrafen inte tolkas såsom ett fritt fram för en utvidgning av tillämpningen; den kan ju också tolkas i en annan riktning – den skulle kunna innebära en begränsning. Professor Karl Hyldgaard-Jensen vid Köpenhamns universitet lär ha bekräftat att utbildningsnämnden där – som för övrigt har 50 procent studentrepresentation – enhälligt beslutat att inte utan omfattande kompletteringar godta svenska tentamina. Likartad är inställningen vid Århus universitet. Då skulle det faktum kvarstå, att svenska examina och tentamina numera i realiteten inte jämföras med de danska.

Jag skulle vara tacksam, om statsrådet Moberg kunde lämna någon ytterligare förklaring till de här något divergerande uppfattningarna som tydligen är i svang beträffande den nordiska tentamensgiltigheten, enkannerligen när det gäller Danmark.

Herr förste vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr statsrådet MOBERG:

Herr talman! Min blygsamhet förbjöd mig att i svaret erinra om den offentliga debatten mellan mig och professor Korlén, eftersom det var så uppenbart att professor Korlén och några av hans danska vänner inte kunde läsa en lagtext och förstå innebörden i den.

Jag trodde, herr Källstad, att det efter mitt inlägg i Dagens Nyheter var alldeles klarlagt att professor Korlén hade fel. Jag kan ytterligare bekräfta detta genom att nu hänvisa till vad den danske undervisningsministern yttrade i ärendet i samband med Nordiska rådets möte i Köpenhamn. Herr Helge Larsen och jag hade ett samtal där nere – det var en intervju i Sveriges Radio. Reportern ställde naturligt nog herr Larsen inför denna fråga, varvid denne bekräftade vad jag hade sagt i mitt svar i Dagens Nyheter till professor Korlén, dvs. att varken danska undervisningsministeriet eller de danska undervisningsmyndigheterna har haft någon annan uppfattning än den jag har, nämligen den att detta beslut – som har spelat en viss roll i debatten – innebär att man med upphävande av de tidigare bestämmelserna inför en ny bestämmelse, som ger möjligheter till en utvidgning av tentamensgiltighetsbestämmelserna.

Det är uppenbarligen så – detta bekräftades indirekt av undervisningsminister Helge Larsen vid intervjun – att det finns en eller annan professor vid Köpenhamns universitet som antingen inte kan eller inte vill rätt tolka gällande danska bestämmelser. Detta är beklagligt, men det är

Nr 36

Torsdagen den
4 mars 1971

*Ang. tillämpningen
av överenskommelsen
om nordisk
tentamensgiltighet
vid universitet och
högskolor*

Torsdagen den
4 mars 1971

*Ang. tillämpningen
av överenskommelsen
om nordisk
tentamensgiltighet
vid universitet och
högskolor*

någotning som jag menar att vi i varje fall inte bör diskutera här i riksdagen. Jag vet att min kollega i Danmark nu i olika former kommer att verka för att de bestämmelser som vi har kommit överens om skall bli tillämpade. Han liksom jag är inställd på att möjligheterna att skriva över betygen skall utvidgas till nya områden som i dag ännu inte omfattas av bestämmelserna.

Herr KÄLLSTAD (fp):

Herr talman! Jag tackar för det ytterligare klarläggande som statsrådet Moberg har givit. Att det trots allt tycks förekomma oklarheter på denna punkt visar sig av att professor Korlén i ett brev till mig för kort tid sedan framhåller att de kontakter han senare haft givit vid handen att danskarna vid de förhandlingar som statsrådet Moberg nämner inte kommer att acceptera likställighet mellan svenska och danska examina. Jag skall emellertid inte fortsätta att behandla den frågan. Jag är tacksam för vad statsrådet Moberg här har sagt och hoppas att förhållandena våra universitet emellan verkligen blir sådana att det inte skall uppstå några svårigheter för berörda studenter.

Jag skulle emellertid vilja ta upp ett konkret exempel av mycket intressant natur som just berör frågan om den nordiska tentamensgiltigheten och dess konsekvenser inom vårt eget land.

Jag har i min hand skriften Tentamensgiltigheten i Norden, utgiven av Nordiska rådet, Nordisk utredningsserie nr 18 1970. Där finns beträffande Norge en uppgift om en lag av den 19 juni 1970 om examina och grader vid universitet och högskolor. Denna lag bestämmer att det kan ges befrielse från examen eller prov när motsvarande krav är uppfyllt vid en annan institution inomlands eller utomlands. Med institution menas då inte bara universitet eller högskola. I § 5 heter det, översatt till svenska: Konungen kan befria från examen eller prov när motsvarande krav är uppfyllt vid en annan institution.

Vidare har jag här i min hand svar på ett brev från universitetet i Oslo och från det Kongelige Kirke- og undervisningsdepartement i Oslo beträffande tentamensgiltigheten hos universitet kontra ett enskilt seminarium i Sverige. Det råkar handla om Metodistkyrkans teologiska seminarium, men det kan utgöra ett konkret exempel på hur förhållandena är. Det står i universitetets brev att examen från nämnda skola har värderats "som et mellomfag ved Det historisk-filosofiske fakultet ved Universitetet i Oslo", dvs. att man har värderat examen från skolan som att vara på samma nivå och av samma omfattning som den examen i kristendomskunskap, mellomfag, som man kan avlägga vid universitetet i Oslo.

Denna värdering ägde rum 1968. Av brevets fortsättning framgår att denna bestämmelse också har retroaktiv verkan så långt tillbaka som till år 1940 samt att man numera inte heller gör någon individuell bedömning. Examen från ifrågavarande seminarium godkänd vid universitetet i Oslo som "kristendomskunskap mellomfag", skall kunna vara ett av de tre ämnena i de två graderna. Det gäller "cand. mag. og cand. philol.graden". Likaledes ger den undervisningskompetens i ungdomsskolan och vid gymnasium när kandidaten har avlagt "cand. philol.graden".

I Kirke- og undervisningsdepartementets brev heter det att Oslo universitet i skrivelse av den 2 februari 1968 uttalade att examen från nämnda skola skulle godkännas som likvärdig med "mellomfagseksamen i kristendomskunskap". Man skriver vidare följande: Vi kan också upplysa om att godkänd mellomfagsexamen i kristendomskunskap ger undervisningskompetens i ämnet i grundskolan. Det sker ingen individuell bedömning av kandidaternas examensresultat. Studietiden för denna mellomfagsexamen i kristendomskunskap vid universitetet är normalt ett och ett halvt år.

Det måste förekomma en egenartad inadvartens i vårt utbildnings-system när den nordiska tentamensgiltigheten fungerar så att Oslo universitet erkänner utbildning vid ett svenskt enskilt seminarium – som numera står under statlig tillsyn för att eleverna skall få statliga studiemedel – medan en motsvarande värdering inte äger rum inom Sverige. En teologisk kontaktkommitté har i Sverige arbetat med denna fråga. Kommittén innehöll representanter för Lunds universitet, Uppsala universitet, skolöverstyrelsen, svenska kyrkan och de frikyrkliga seminarierna. Denna kontaktkommitté föreslog att utbildningen vid vissa seminarier skulle motsvara i varje fall 40-poängskursen i religionskunskap, men universitetskanslersämbetet och en del docenter i Uppsala har tydligen stoppat detta förslag.

Jag vill fråga statsrådet Moberg om statsrådet, med hänsyn till att det förekommer en nordisk tentamens- och t. o. m. examensgiltighet mellan Oslo universitet och ett enskilt seminarium på postgymnasial nivå i Sverige vill medverka till att samma värdering och tentamensgiltighet kan komma till stånd inom Sverige mellan universitet och aktuella utbildningsinstitutioner.

Jag skall överlämna berörda handlingar till statsrådet Moberg för ytterligare studier.

Herr statsrådet **MOBERG**:

Herr talman! Som herr Källstad själv sade, ställer han i anledning av interpellationen en helt ny fråga. Den gäller tillika ett konkret fall, som det ju grundlagsenligt inte är särskilt lätt att diskutera i kammaren. Det enda råd jag kan ge herr Källstad är att om han eller det omnämnda seminariet har några speciella önskemål eller förslag i denna fråga får man väl på sedvanligt sätt framföra dem i en skrivelse direkt till departementet.

Låt mig bara principiellt säga att det självfallet inte skall vara så att den nordiska tentamensgiltigheten skall användas på så sätt, att man bollar ett svenskt ärende över det norska Kirke- og undervisningsdepartementet och dess värderingar. För detta är inte den nordiska tentamensgiltigheten avsedd.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
4 mars 1971

*Ang. nedlägg-
ningen av person-
trafiken på järn-
vägslinjen Bollnäs—
Orsa*

§ 20 Ang. nedläggningen av persontrafiken på järnvägslinjen Bollnäs—Orsa

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Erikssons* i Bäckmora (c) den 12 januari framställda interpellation, nr 1, och anförde:

Herr talman! Herr Eriksson i Bäckmora har frågat mig *dels* vilka överväganden och motiv som ligger till grund för regeringens beslut om tillstånd för SJ att lägga ned persontrafiken på järnvägslinjen Bollnäs—Orsa, *dels* i vilken omfattning ersättningstrafik kommer att ordnas och vägar att upprustas, *dels* vilken inverkan nedläggningen kommer att få på sysselsättningen för bl. a. SJ-personalen.

Järnvägslinjen Bollnäs—Orsa tillhör den olönsamma delen av SJ:s bannät och ingår bland de linjer för vilkas drift särskild ersättning utgår. Linjens andel i den s. k. kollektivbiljetten uppgår för närvarande till drygt 2 miljoner kronor per år. Trots att en rad åtgärder under årens lopp vidtagits för att förbilliga driften, har underskottet ökat, mycket beroende på ett ovanligt stort trafikbortfall. I överensstämmelse med gällande trafikpolitiska riktlinjer har SJ undersökt möjligheterna att ordna transportförsörjningen på ett mindre kostsamt sätt än med järnväg. Undersökningen ledde till att SJ i september 1967 begärde tillstånd att lägga ned persontrafiken.

Efter sedvanlig beredning gav regeringen i december 1970 SJ det begärda tillståndet. För att trygga kravet på en tillfredsställande transportförsörjning angav regeringen vissa förutsättningar för nedläggningen.

Tillståndet gäller sålunda under förutsättning först och främst att ersättningstrafik ordnas. Detta skall ske i första hand genom ökat turantal *dels* i SJ:s busstrafik på linjen Bollnäs-Edsbyn, *dels* i den trafik som Dala Buss AB bedriver på sträckan Orsa-Furudal-Dalfors. I övrigt får man anlita de övriga busslinjer som redan nu trafikerar området. Antalet turer i busstrafiken blir t. ex. mellan Bollnäs och Alfta 150 turer i veckan, mellan Bollnäs och Edsbyn 135, mellan Orsa och Furudal 16 samt mellan Orsa och Skattungbyn 70 turer per vecka. Stationerna i Alfta, Edsbyn och Furudal kommer fortfarande att vara bemannade. SJ skall vidare medverka till att väntlokaler eller regn- och vindskydd för resande hålls tillgängliga på vissa i beslutet angivna platser. Godstrafiken berörs inte av trafikomläggningen.

I regeringens beslut anvisas vidare extra anslag för de vägupprustningar som bedömts erforderliga i sammanhanget. Sålunda anvisas 600 000 kronor för att förbättra och förstärka väg 296 mellan Orsa och Dalfors och för anordnande av busshållplatser på sträckan. Vidare anvisas 600 000 kronor för liknande åtgärder på väg 605 Ovanåker—Alfta. I beslutet anges att nedläggningen inte får företas förrän dessa vägupprustningar i allt väsentligt slutförts.

Nedläggningen medför att elva anställda vid SJ:s driftavdelning kommer att omplaceras till andra uppgifter inom SJ.

Herr ERIKSSON i Bäckmora (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Norling för svaret på min interpellation. I anslutning härtill vill jag göra några kommentarer. Trots att frågan om nedläggning av persontrafiken på järnvägslinjen Bollnäs—Orsa avgjordes av regeringen redan i december förra året har jag funnit det motiverat och angeläget att få veta vilka överväganden som har legat till grund för beslutet.

Av interpellationssvaret framgår att driftunderskottet på linjen uppgår till 2 miljoner kronor per år. Orsaken till det stora underskottet anges vara ett ovanligt stort trafikbortfall. Dessa siffror är ju fakta som man inte kan komma förbi, och det är tydligen detta som också har avgjort järnvägens öde. Jag har ett minne av att kommunikationsministern i annat sammanhang slagit ut kostnaden för kollektivbiljetten per resande och kommit till rätt stora siffror per capita. Men så länge beslutet inte har gått i verkställighet kan man ändå hoppas att regeringen kan ompröva den här frågan.

Vad jag vill åberopa i sammanhanget är ju att statens järnvägar tidigare sagt att det inte endast är trafikunderlaget som avgör om en järnvägsdel skall läggas ned eller ej. Det kunde också tänkas föreligga motiv att behålla en viss linje fastän den är trafiksvag, och ett sådant motiv som jag kan tänka mig är behovet av lokaliseringpolitiska insatser. Jag vet också att det från Dalabänken finns andra motiv att anföra. Järnvägen Bollnäs—Orsa har sin sträckning i de delar av Hälsingland och Dalarna som hör till stödområdet och som således kan påräkna regionalpolitiska insatser från statsmakternas sida.

Min första fråga måste därför bli, i vad mån indragningen av persontrafiken på banan kommer att bedömas få en negativ inverkan på möjligheterna och intresset för lokaliseringpolitiska insatser från samhällets sida.

Min andra fråga är huruvida regeringen även i ett längre perspektiv är på det klara med att nedläggningen inte stör denna möjlighet. Den måste vi nämligen betrakta som rätt väsentlig och viktig i detta sammanhang.

På Hälsinglandssidan har vi Bollnäsregionen med tätorterna Alfta och Edsbyn, vilka visat en god expansiv utveckling som enligt vår uppfattning inte får äventyras genom att staten med den ena handen tar tillbaka vad man tidigare gett med den andra. Skulle nedläggningen av persontrafiken leda till sådana konsekvenser, kan det rent av vara försvarligt att samhället även i fortsättningen satsar pengar på "kollektivbiljetten" för att bibehålla trafiken.

Det skulle vara lugnande om kommunikationsministern i dag kunde ge ett klart besked om huruvida man i kanslihuset är beredd att i god tid möta sådana konsekvenser genom andra åtgärder. Visserligen kan kommunikationsministern hänvisa till de förutsättningar som gäller för nedläggning av persontrafiken, nämligen kravet på en tillfredsställande trafikförsörjning genom en utökning av antalet turer i busstrafiken och en upprustning av vägnätet. Båda dessa förutsättningar, herr kommunikationsminister, hälsar jag med tillfredsställelse. Men såvitt jag förstår kommer efter nedläggningen av persontrafiken ändå att saknas en direktförbindelse Bollnäs—Furudal—Orsa, och för resande på den linjen

Nr 36

Torsdagen den
4 mars 1971

Ang. nedläggningen av persontrafiken på järnvägslinjen Bollnäs—Orsa

Ang. nedlägg-
ningen av person-
trafiken på järn-
vägslinjen Bollnäs-
Orsa

kommer uppenbarligen en försämring att inträda.

Därtill kommer, om jag inte är fel underrättad, att SJ endast de tre första åren svarar ekonomiskt för ersättningstrafiken. Därefter får vederbörande bussföretag svara för ersättningstrafiken. Då föreligger det risk för att en indragning av busstrafiken kan bli aktuell sedan de tre åren gått. Jag hoppas därför att statsmakterna är beredda att då på något sätt gå emellan för att inte äventyra berörda orters dragningskraft för lokalisering av företag så att man får möjligheter till ökad sysselsättning inom dessa regioner.

Herr talman! Jag uppskattar att regeringen så bestämt som den gjort bundit nedläggningen vid kravet på ersättningstrafik och vägupprustning. Det är i detta sammanhang väsentligt. Jag tycker också att det är utsagt på ett sådant sätt från regeringens sida att vi har all anledning att lita på dessa uppgifter.

Vägen Ovanåker—Alfta behöver under alla förhållanden upprustas, och beträffande vägen Orsa—Dalfors torde förhållandet vara detsamma. Jag är dock något rädd för att de anvisade medlen inte kommer att räcka för en sådan upprustning, men då förutsätter jag att nya anslag kommer att ställas till förfogande för respektive vägverk, så att vägarna 296 och 605 får en tillfredsställande upprustning.

Avslutningsvis vill jag rent allmänt framhålla att de orter som drabbas av en järnvägsnedläggelse, eller som i detta fall en indragning av persontrafiken, alltid gör en förlust. I den kollektiva trafiken får ändå järnvägen än så länge anses vara överlägsen andra färdmedel, åtminstone på vissa längre sträckor. Betydelsen av detta tror jag att inte minst vi som sitter i detta hus erfarit under den tid som tågsträjken pågått.

När det gäller resandefrekvensen och olönsamma bandelar finns det måhända också en annan sida av problemet, nämligen SJ:s taxepolitik. Det problemet skall vi inte diskutera i dag; jag vill bara säga att SJ börjar kanske nå den gräns där man får räkna med ett allt större trafikbortfall och ytterligare försämrade lönsamhet på grund av de höga biljettpriserna.

Herr talman! Detta var de kommentarer som jag ville göra till svaret. Jag har ställt några nya frågor i anslutning till det; framför allt har de gällt vilken inverkan nedläggningarna kommer att få på lokaliseringspolitiken och om regeringen är beredd att motverka de konsekvenser som skulle kunna uppstå från sysselsättnings- och lokaliseringssynpunkt.

Jag ber att än en gång få tacka för svaret.

Fru HAMBRAEUS (c):

Herr talman! SJ:s betydelse måste ses i ett större sammanhang och får inte bara bedömas företagsekonomiskt. Jag vill ge några exempel på vad en nedläggning kan få för effekter för en bygd.

Ore-Orsa kommunblock ligger inom stödområdet. Staten satsar lokaliseringsspengar, men en järnvägsnedläggelse verkar i motsatt riktning – som en tillbakagång för kommunerna. Man saknar heltödsbedömningen.

Nedläggningen av Orsa—Bollnäs-banans persontrafik har väckt stark opposition i Dalarna. Länsstyrelsen, planeringsrådet och de berörda kommunerna har protesterat kraftigt. Orsa-Ore socialdemokrater har

antagit en protestskrivelse som finns publicerad i Dala-Demokraten den 16 januari i år. Jag ber att få citera delar ur brevet:

”Det är med stor besvikelse vi socialdemokrater i Orsa och Ore arbetarekommuner ser denna nedläggning av persontrafiken på järnvägen Orsa-Bollnäs, som man så hastigt beslutat sig för utan att i demokratisk ordning diskutera frågan med berörda parter. Man får en känsla av att man medvetet försöker föra människorna bakom ljuset här uppe.

Vad föreslår man i stället för att vi i glesbygd skall få samma service? Jo, en väg mellan Furudal och Skattungbyn skall förbättras för 600 000 kronor. Nog trodde man eller hoppades i alla fall, att statliga myndigheter hade något begrepp om vad det kostar att bygga vägar i dag.

Det rimmar väldigt dåligt med att Orsa nu tillhör det inre stödområdet där man från statens sida har sagt att man med statliga medel skall satsa på lokaliseringstöd till befintlig industri och nyetablering. Vi socialdemokrater i Orsa och Ore hade nog inte tänkt oss denna negativa åtgärd som svar. När det gäller SJ:s trafikpolitik tror vi inte att man med folket bakom sig har täckning för det resonemang som herrar Norling och Peterson för fram. Vi i dessa glesbygdsområden får sitta emellan därför att man inte som på en del andra områden inom den statliga sektorn är villig att via skattsedeln finansiera SJ, utan tror att man kan driva enligt målsättningen självbärande företag. Denna målsättning borde med det snaraste omprövas.”

Ett av de viktigare argumenten för Ore kommun när den valde Orsa framför Rättvik till kommunblockspartner var just järnvägsförbindelsen. Vägen från Ore till Rättvik är mycket överlägsen den till Orsa, men järnvägsförbindelsen till Orsa bedömdes som så värdefull att man efter folkomröstning hellre vände sig dit. Den brådstörtade nedläggningen av persontrafiken har väckt bestörtning, och starka krafter i Ore försöker nu få beslutet om kommunsammanläggningen ändrat.

Det är främst skolbarnens säkerhet och hälsa man tänker på när man försöker få behålla rälsbussarna. 80 barn reser nu dagligen snabbt och bekvämt till högstadieskola och yrkesskola i Orsa och kan åka vidare till gymnasium och fackskola i Mora. Efter en nedläggning skulle de i stället få åka buss på en krokig och trafikfarlig väg med många utfarter. Vägdirektören i länet anser att de 600 000 kronor som anslagits till den 34 km långa vägen är helt otillräckliga för att få en hög standard. En sådan omläggning skulle kosta flera miljoner kronor.

1963 års trafikpolitik skulle innebära att varje trafikgren själv fick bära sina kostnader. Men gör någon trafikgren det i dag? Vägkostnadsutredningen arbetar fortfarande. Man saknar alltså möjlighet att bedöma vad vägtrafiken egentligen kostar samhället. Det kan inte vara rätt att statens järnvägar ensamma skall göra snäva företagsekonomiska kalkyler och vara tvungna att jämföra sin lönsamhet med trafikgrenar som inte behöver räkna med alla kostnader de förorsakar det allmänna. Regeringen borde inte tillåta någon järnvägsnedläggelse förrän vägstadsutredningen är klar och SJ:s lönsamhet kan ses i ett större samhällsekonomiskt sammanhang och bedömas i sin helhet.

Nr 36

Torsdagen den
4 mars 1971

Ang. nedläggningen av persontrafiken på järnvägslinjen Bollnäs--Orsa

Torsdagen den
4 mars 1971

*Ang. nedlägg-
ningen av person-
trafiken på järn-
vägslinjen Bollnäs-
Orsa*

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Det är riktigt, som herr Eriksson i Bäckmora sade, att jag vid den allmänpolitiska debatten i detta hus under senare delen av januari hade anledning att i ett annat sammanhang något beröra järnvägslinjen Bollnäs—Orsa som ett exempel i ett mera totalt trafikpolitiskt perspektiv. Jag nämnde då vissa siffror, som jag, herr talman, vill tillåta mig att upprepa i dag.

Intäkten per resa på linjen Bollnäs—Orsa utgör i medeltal 3:50 kronor, medan kostnaden i medeltal per resa går upp till 37 kronor. Med bl. a. dessa siffror som utgångspunkt måste inte SJ enbart utan statsmakterna och vi gemensamt, som är ansvariga för det beslut som skall fattas i större ekonomiska sammanhang, ställa frågan om det inte finns möjligheter att ordna det hela på ett för samhället billigare sätt utan att i princip förlora någonting av en tillfredsställande transportförsörjning. Vi har då konstaterat att man i det här området kan skapa sådana möjligheter genom en vettigt upplagd ersättningstrafik.

Regeringens beslut innehåller, vilket framgick av mitt svar till herr Eriksson i Bäckmora, detaljerade föreskrifter om denna ersättningstrafik, om antalet busssturer i olika relationer, om väntlokaler, om möjligheter att köpa tågbiljetter, att pollettera sitt resgods och att sända expressgods, om vilka stationer som skall vara bemannade osv. Låt mig understryka än en gång att godstrafiken inte berörs av denna omläggning. Olika åtgärder kommer att vidtas för att trygga stycke-godstransporterna. Även i det fallet ger regeringens beslut klara besked.

Om det finns möjligheter att ordna trafiken med bussar till väsentligt lägre kostnad — vi behöver inte precis tänka bara på linjen Orsa—Bollnäs i det ögonblicket — är det knappast försvarligt att bibehålla en kostsam spår-bunden trafik. Det är ju när allt kommer omkring ändå fråga om att sätta in samhällets resurser på rätt sätt.

I detta sammanhang är det väl angeläget att, som svar till herr Eriksson i Bäckmora, konstatera att beslutet, såvitt jag förstår, inte ett ögonblick och inte i något sammanhang kan strida mot våra regionalpolitiska och lokaliseringpolitiska målsättningar. Hur skulle det ha sett ut, om varje område i vårt land som har utsatts för järnvägsnedläggning ända sedan man började med sådana — några år efter det att den första järnvägen byggdes — skulle ha fått något slags märke på sig, om det hade blivit mindre attraktivt för samhället och för medborgarna att utnyttja varje sådant område för regionalpolitiska åtgärder, för industrialisering osv. bara av det skälet att det hade gjorts vissa förändringar i den spårbundna trafiken? Nej, naturligtvis finns det inte något som helst motsatsförhållande i detta. När herr Eriksson frågar om indragningen av persontrafiken mellan Bollnäs och Orsa kommer att medföra ett sämre klimat — om jag får använda det ordet — i dessa sammanhang i framtiden för den här bygden, måste naturligtvis svaret bli nej. Snarare måste det väl vara angeläget att alla de pengar som vi här bevisligen kan spara — herr Eriksson gör inte heller något försök att bestrida siffermaterialet — används exempelvis till förändrat och förbättrat transportstöd, om vi kommer till den uppfattningen att det är lämpligt, eller till ett persontransportstöd, om vi i framtiden vill införa ett sådant. Nog måste

dessa pengar göra större nytta på det sättet än genom att så att säga slussas ut i ett sammanhang där man kan få samma service på annat sätt.

Herr Eriksson tog också upp ett par andra saker, exempelvis att hela denna linje inte kommer att vara sammankopplad med en direkt förbindelse hela vägen genom att ersättningstrafik inte kommer att ordnas längs hela järnvägslinjens sträckning. Som svar på det vill jag säga att vi ägnade mycket stor uppmärksamhet åt denna sak vid beredningen av ärendet. Det kan vara värdefullt, eftersom herr Eriksson tar upp detta problem, att ägna någon minut åt att redovisa den bild vi därvid fått av de aktuella resebehoven.

Resandetraffiken på linjen Bollnäs—Orsa domineras — vilket är bekant åtminstone för dem som bor i trakten — av ett sextiotal skolelever, som reser på månadsbiljett mellan Furudal och Orsa, och resande med vanliga biljetter på sträckan Bollnäs—Edsbyn. På den mellanliggande sträckan som herr Eriksson har i tankarna, alltså mellan Furudal och Edsbyn, är resandetraffiken av synnerligen obetydlig omfattning. Det rör sig om ett tiotal resor per dag i medeltal, varav cirka fem är genomgående mellan å ena sidan Mora och Orsa och å andra sidan Bollnäs och platser i mellersta och norra Norrland. För dessa trafikanter finns alternativa reseomöjligheter via Gävle eller Avesta. Övriga resor inom det aktuella området är rena lokalresor för vilka transportförsörjningen ordnas dels genom att de nyinrättade turererna från Orsa sträcks ut till Dalfors, dels, som jag nämnde i svaret, genom de övriga busslinjer som redan i utgångsläget trafikerar området.

Resemöjligheter kommer alltså att finnas, men turtätheten måste givetvis anpassas efter trafikunderlaget. Det finns inget underlag för genomgående trafik. Det kommer enligt vad man nu kan bedöma inte att finnas för den blivande busstrafiken, och det finns ännu mindre för järnvägen, vilket är en bidragande orsak till den stora belastning som den spårbundna trafiken utgjort på samhällsekonomin.

Vad beträffar de vägpenningar som läggs ut enligt detta beslut kan man alltid tvista om vad som är rimligt att lägga ut, vad som kan vara för litet eller för mycket. Jag vill bara erinra om att SJ från början, efter samråd med vägverket, begärde sammanlagt 450 000 kronor för punktförbättringar på dessa vägar. Men vi fann vid vår beredning av detta ärende i departementet, att vi borde göra en rejäl satsning på vägarna, och regeringen har därför, som jag nämnde i svaret, anvisat sammanlagt 1,2 miljoner kronor för olika förstärknings- och förbättringsarbeten. Såvitt vi vet i dag skall pengarna räcka. Det är en liten trafik totalt sett i dag på dessa vägar, och den blir inte mycket större genom att den synnerligen obetydliga trafiken, som järnvägen i dag har, förs ut på vägen.

Fru Hambræus reste ett par frågor som det också kan vara värt att ta upp. Det gällde snabbheten i ärendets handläggning. Om jag fattade fru Hambræus rätt föll hennes ord ungefär så, att man i den berörda bygden blev överraskad över att helt plötsligt ställas inför ett sådant här beslut. Beredningen påbörjades för tre år sedan, och har man den uppfattningen att en beredningstid på tre år innebär att man blir tagen på sängen, så skall vi väl inte förlänga den diskussionen. Men det är alltså tre år sedan vi tog de första kontakterna med bygden — med länsstyrelsen, med

Torsdagen den
4 mars 1971

*Ang. nedlägg-
ningen av person-
trafiken på järn-
vägslinjen Bollnäs-
Orsa*

beslutande organ – och sedan har det varit en fortlöpande beredning mellan departementet, SJ, länet och kommunerna. Jag kan inte ge något annat svar än denna redovisning av vad som ägt rum.

Frågan om Ore kommun i samband med kommunsammanläggning skulle sammanföras med Orsa eller med Rättvik kan också förtjäna en kommentar i marginalen. Jag har följt denna debatt i den lokala pressen och tagit del av vad som sagts och skrivits. Ore kommuns centralort, Furudal, har nu två tåg in till Orsa på morgonen, som går med bara drygt en timmes mellanrum, och ett tåg tillbaka på eftermiddagen. Till Rättvik har man sju förbindelser om dagen, och från Rättvik går sex bussar per dag.

Ore kommun har alltså väsentligt bättre förbindelser mot Rättvik än mot Orsa. Den enda förändring som nu sker i detta avseende, när man lägger ned persontrafiken på järnvägen, är att de båda morgontågen slås samman till en bussförbindelse och att eftermiddagståget ut från Orsa ersätts med buss. Men mot Rättvik har man givetvis fortfarande tretton förbindelser per dag.

Det är alltså, om vi ser på Furudals förbindelser åt olika håll, inget tvivel om var man har de livligaste kontakterna. Men det är ett faktum som i och för sig inte påverkas av järnvägsomläggningen, eftersom man redan är kommunikationsmässigt intimare lierad med Rättvik än med Orsa.

Herr WIKNER (s):

Herr talman! Det är klart att alla dessa indragningar när det gäller även persontrafik är irriterande för de människor som berörs. Jag kan som exempel nämna skolbarn, som är beroende av denna trafik, och även pensionärer som kanske inte har möjlighet att åka med privat bil.

Jag skall inte lägga mig i detta enskilda fall. Men jag tänker på att godstrafiken ändå går på detta område och att det finns spår, så att det faktiskt skulle vara möjligt att bedriva en persontrafik. Då tycker jag att man skall vara mycket försiktig innan man tar ett sådant här steg, framför allt när det gäller de långa avstånden.

Kommunikationsministern sade att det går att ordna bekväma förbindelser även genom landsvägsbussar. Ja, är det möjligt att göra det? Vi har ju också ett område inom inlandsbanans sträckning som kanske kommer att beröras – det är inget beslut fattat. Går det att ordna bekvämare förbindelser genom att låta människorna slänga i en landsvägsbuss 19-20 mil än genom att låta dem åka t. ex. rälsbuss? Jag tror att det sistnämnda färdmedlet är bra mycket bekvämare. Vi vet också hurdan trafiken kan vara på våra vägar – och hurdana vägarna många gånger är – samt att landsvägstrafiken är ansträngd och beroende av väder, vind och väglag osv.

Nu är jag i alla fall glad över att nedläggningar inte skall få komma som en överraskning och att myndigheterna skall få yttra sig i trafikfrågor av detta slag. Jag tycker också att hänsyn så långt möjligt skall tas till befolkningen i berörda bygder framför allt vid industrilokaliseringar och liknande. Det får inte bli någon ytterligare försämring av kommunikationerna! Tvärtom har vi i ett glesbygdsområde eller i ett

samhälle rätt att fordra en tillfredsställande service i det fallet.

Jag har velat understryka detta mycket starkt, därför att en indragning av persontrafiken även på Inlandsbanan väl så småningom kommer att aktualiseras. Den trafiken har ju länge varit i farozonen. Jag hoppas verkligen att de synpunkterna tas med i beräkningen, när man planerar en sådan drastisk åtgärd som att lägga ned persontrafiken över så långa sträckor som ett 20-tal mil och ersätta den med landsvägsbussar.

Herr ERIKSSON i Bäckmora (c):

Herr talman! Kommunikationsministern gav här en del kompletterande upplysningar med anledning av de frågor jag ställde i mitt första anförande, och det är jag tacksam för. Det bidrog säkerligen till att ytterligare stärka uppfattningen att man i regeringen vill försöka motverka de nackdelar som onekligen uppstår när persontrafiken på en järnväg läggs ned.

Jag instämmer också med kommunikationsministern i att regeringen har försökt att vidta en rad sådana åtgärder som är ägnade att motverka de nackdelar som kan befaras. Vad som här sades om väntlokaler och vindskydd för resande är sålunda något nytt. Det var första gången jag hörde det i samband med en redovisning av omständigheterna kring järnvägsnedläggningar. Det är värdefullt att vi har fått veta det.

Orsaken till att jag tog upp de lokaliseringpolitiska aspekterna i detta fall var att när man börjat göra trafikinskränkningar på en viss bandel, så frågar sig ortsborna, näringslivets företrädare och företagen där omedelbart: När kan nästa åtgärd väntas, och vad kommer den att innebära? Nästa gång kan det nämligen vara fråga om att lägga ned godstrafiken på järnvägen i fråga, och då blir det ännu allvarigare ur industriell synpunkt och ur lokaliseringssynpunkt.

Sedan noterade jag vad kommunikationsministern sade, nämligen att det finns möjligheter att genom fraktbidrag och stödbidrag m. m. förstärka näringslivet ytterligare i de områden det här gäller. Det tycker jag att vi kan ta fasta på när det gäller de rent lokaliseringpolitiska synpunkterna.

Herr talman! Med detta ber jag att än en gång få tacka för svaret.

Fru HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag vill bara säga att redan när Ore beslöt att gå till Orsa var bussförbindelserna till Rättvik så mycket bättre som det här sades, och det visar ju vilken oerhörd vikt man i Ore tillmätte järnvägsförbindelserna. Där spelar främst säkerhetsfrågan in för de skolbarn, som måste färdas fram och tillbaka varje dag, men också det faktum att den spårbundna trafiken är så mycket mindre tröttande för barnen än landsvägsresor, när de måste resa fram och åter varje dag.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 36

Torsdagen den
4 mars 1971

Ang. nedläggningen av persontrafiken på järnvägslinjen Bollnäs—Orsa

Torsdagen den
4 mars 1971

*Ang. nedlägg-
ningen av post-
stationer*

§ 21 Ang. nedläggningen av poststationer

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Carlssons* i Vikmanshyttan (c) den 10 februari framställda interpellation, nr 45, och anförde:

Herr talman! Herr Carlsson i Vikmanshyttan har frågat mig vilka skäl och principer som ligger till grund för den målmedvetna trend att lägga ned poststationer som varit rådande under de senaste åren samt om jag är beredd att medverka till att större hänsyn tas till lokaliseringspolitiska och geografiska skäl än som nu sker för att bibehålla poststationer.

I riksdagen har tidigare i olika sammanhang redogjorts för den omfattande utbyggnad av lantbrevbäringsnätet som pågått sedan flera år tillbaka och för de förbättringar av lantbrevbärarnas service som successivt genomförts. Sålunda har den sammanlagda linjelängden sedan början av 1950-talet i det närmaste tredubblats, och den är nu över 173 000 km. Under de senaste tio åren har 88 000 hushåll, som tidigare inte hade någon postutdelning alls, erhållit lantbrevbäring. Ytterligare 119 000 hushåll har fått förbättrad service på annat sätt, t. ex. genom att de fått närmare till sina postlådor då lantbrevbäringslinjer har sträckts ut. För närvarande betjänas ca 580 000 fasta hushåll och 135 000 tillfälliga hushåll (sommarhushåll) av lantbrevbärare. Utbyggnaden har gjorts möjlig genom att postverket successivt övergått till lantbrevbäring med bil. Numera används bil på nära 97 procent av linjelängden.

Även den service lantbrevbärarna ger sina kunder har successivt förbättrats, och lantbrevbärarna fungerar numera som rullande postanstalter. Således söker lantbrevbäraren upp kunder, som bor inom 200 meter från hans färdväg, för att lämna värdepost m. m. För något år sedan fick kunderna vid de bilreglerade lantbrevbäringslinjerna särskilda signalbrickor med vilkas hjälp de kan kalla till sig lantbrevbäraren vissa dagar i veckan när de vill göra postgiroinbetalningar, skicka värdepost eller liknande. Samtidigt förbättrades också postsparbanksservicen så att lantbrevbärarna numera ombesörjer insättningar och uttag på postsparbanksböcker på samma sätt som sker på en postanstalt.

För närvarande undersöker postverket – i samarbete med glesbygdsutredningen och Svenska kommunförbundet – möjligheterna att införa varudistribution som en reguljär arbetsuppgift för lantbrevbärare. Distributionen skulle i första hand gälla livsmedel och andra varor som man normalt köper i livsmedelsbutiker samt läkemedel, men även annan samhällsservice kan bli aktuell.

När lantbrevbäringen byggs ut, ersätter den i stor utsträckning befintliga fasta postanordningar. Finns redan tidigare postutdelning inom området inlemmas denna i den nya lantbrevbäringen. Genom den rationalisering som på detta sätt bedrivs jämsides med utbyggnaden av lantbrevbäring kan utbyggnad och serviceförbättringar genomföras utan kostnadsökning för postverket och dess kunder.

I god tid innan postverket beslutar i ärenden rörande utbyggnad och rationalisering av landsbygdens postanordningar tar verket kontakt med vederbörande kommunala myndigheter som också bereds tillfälle att skriftligt yttra sig. Om så önskas deltar representanter för postverket i

sammanträden med kommunrepresentanter eller i informationsmöten med kunderna. Kontakter tas också med länsstyrelsernas planeringsavdelningar. Ett av de främsta syftena med dessa kontakter är att diskutera ärendena just från lokaliseringpolitiska och näringspolitiska synpunkter.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framföra ett tack för svaret på min interpellation.

Statsrådet lämnade en utförlig redovisning av den utbyggnad som skett av lantbrevbäringslinjerna och den förbättrade service som denna lär innebära. Det var intressanta siffror som statsrådet redovisade i svaret: 580 000 fasta hushåll betjänades genom lantbrevbäringslinjerna liksom 135 000 tillfälliga hushåll – det rörde sig om sommarhushåll. Denna utökning har dock även en annan sida, nämligen den omfattande nedläggning av poststationer som skett och som statsrådet elegant gled förbi med orden: ”När lantbrevbäringen byggs ut, ersätter den i stor utsträckning befintliga fasta postanordningar.”

Under tiden den 1 juli 1969–30 juni 1970 minskade antalet postanstalter med 92. Under 1960-talet har den ”utbyggnad och rationalisering av landsbygdens postanordningar” som skett inneburit att drygt 1 200 postanstalter bortrationaliserats. Den 31 december 1960 hade vi nära 4 000 fasta postanstalter i riket. Den 31 december 1960 låg motsvarande siffra under 2 800. När man nämner dessa siffror bör man erinra om att det är fler än dessa 1 200 postanstalter som har försvunnit, eftersom det tillkommit en del nya postanstalter i inflyttningsregionerna.

En postanstalt som försvinner innebär att en serviceanläggning tas bort, att ett fönster ut mot världen inte finns mer. Det är också ett namn som raderas ut; det finns möjligen kvar på en sistadagsstämpel i filatelisternas samlingar, kanske en stämpel på ett brev från en åldrig mor till något av hennes barn i en mer expansiv del av vårt föränderliga samhälle.

Ett namn som försvinner! Det kan också vara ett stycke kultur som läggs till historiens blad. Ett exempel på detta är den föreslagna nedläggningen av poststationen i Stjärnsund i södra Dalarna, vilken jag nämnde i min interpellation. Namnet Stjärnsund är nära förknippat med namnet Polhem – den svenska mekanikens fader. Stjärnsund är också känt för sin klocktillverkning, som fortfarande pågår. Men historia och kultur har ju föga betydelse för många av vår tids rationaliseringsexperten. Trots detta vill jag ha sagt att den aspekten inte helt skall utelämnas när man diskuterar dessa frågor.

Av statsrådets svar får man det intrycket att den utveckling som skett under 1960-talet – med nedläggning av befintliga fasta postanordningar och utbyggnad av den nya lantbrevbäringen – inneburit stora fördelar för allmänheten. Visst har lantbrevbäringen sina stora fördelar. Men trots detta passar den inte överallt. Människor som har erfarenhet av lantbrevbäringens välsignelser betackar sig för att få fara mitlids till sina poststationer, som de ändå behöver besöka ibland.

Avslutningsvis säger statsrådet i sitt svar att postverket, innan beslut

---

*Ang. nedlägg-
ningen av post-
stationer*

fattas i ärenden rörande utbyggnad och rationalisering av landsbygdens postanordningar, i god tid tar kontakt med vederbörande kommunala myndigheter som bereds tillfälle att skriftligen yttra sig. Vad menas med »god tid» i detta sammanhang? Är det att på julafton få läsa i sin tidning att poststationen skall läggas ned den 1 april, alltså om tre månader. Så var det nämligen i det fall som utgör bakgrunden till min interpellation.

För statsrådets och postverkets begrundan skall jag här ange några data. I skrivelse, daterad den 18 december 1970, anmälde postdirektionen i mellersta distriktet till drätselkammaren i Hedemora att man avsåg att genomföra viss omorganisation, innebärande bl. a. att Stjärnsunds poststation skulle läggas ned den 1 april 1971. Över denna skrivelse, som ankom till drätselkammaren den 22 december 1970, skulle eventuellt yttrande från kommunstyrelsen ha inkommit till postdirektionen senast den 1 februari 1971. Kommunstyrelsen avgav den 26 januari 1971 sitt svar, vari man anförde en rad erinringar mot indragningen av Stjärnsunds poststation. Samtidigt hemställdes att kommunstyrelsen skulle delgivas postdirektionens beslut, försett med besvärshänvisning.

I en skrivelse från postdirektionen av den 8 februari 1971 – med ankomstdatum den 9 februari 1971 – till kommunstyrelsen framläggs därefter ett förslag till kompromisslösning: Stjärnsund blir kvar tills vidare. Svar begärdes om möjligt senast den 21 februari 1971. Med den tidtabellen – omändringen skall ske från den 1 april 1971 – måste man fråga sig, om vederbörande postmyndighet saknar kännedom om hur ett ärende bör handläggas på det kommunala planet. Kallelse skall utfärdas, samråd skall ske med berörd befolkning innan yttrande avges, osv. Det finns anledning, herr statsråd, att låta tidrymden »i god tid» bli betydligt längre än i det här relaterade fallet!

Så till min andra fråga. Är statsrådet beredd att medverka till att större hänsyn än nu tas till lokaliseringpolitiska och geografiska skäl för att bibehålla poststationer? På detta svarar statsrådet att kontakter också tas med länsstyrelsernas planeringsavdelningar just med hänvisning till min frågeställning.

Till detta skall jag foga den kommentaren, att det är angeläget att i en tid, då man sysslar med regionalpolitisk målsättning, vederbörande postdirektion verkligen tar dessa kontakter. Statsrådets svar är en målsättning som det är angeläget att leva upp till.

Jag säger detta därför att man *inte* tar sådana kontakter på alla håll i dag, men jag hoppas att det skall bli så härnäst. Det är ytterligt angeläget att så sker. Detta hoppas jag också att statsrådet ser till.

Får jag till slut betona betydelsen av att när förändringar företas och poststationer dras in en bättre närkontakt hålls med av förändringarna berörd befolkning och att näringslivets synpunkter på närservice beaktas samtidigt med att vederbörande myndigheter får ge sina synpunkter på planerade förändringar. Härvid är det angeläget att tillse att de postala myndigheterna med sina rationaliseringar inte bryter ner vad andra myndigheter och övriga intressenter söker bygga upp.

Jag ber, herr statsråd, att än en gång få tacka för svaret på min interpellation.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Det är givet att det finns ett samband mellan den diskussion som vi för i denna fråga och den som jag för en stund sedan förde med herr Eriksson i Bäckmora i anledning av hans interpellation om nedläggningen av persontrafiken på järnvägslinjen Bollnäs—Orsa.

Det är självklart – vilket inte herr Carlsson i Vikmanshyttan har bestridit – att en kraftig utvidgning av lantbrevbärrverksamheten måste få konsekvenser för de fasta postanstalterna. Man kan inte gärna, såsom jag också betonat i svaret, införa en så förbättrad service som lantbrevbäringen enligt min uppfattning i många områden utgör och samtidigt behålla de fasta postanstalterna som det just varit meningen att byta ut mot denna andra form av service.

Den statistik som herr Carlsson här redovisade beträffande nedläggningen av fasta postanstalter är riktig, men den måste ses i relation till det jag sagt om utökningen av lantbrevbärrlinjerna.

Indragningen av en poststation betyder inte, herr Carlsson, att man definitivt stänger ett fönster mot bygden. Det skulle kunna vara rätt om ingenting annat sattes i stället. Men jag vill använda samma bildspråk som herr Carlsson och säga att samtidigt som man stänger *ett* fönster öppnar man hundratals andra genom den utvidgade lantbrevbärrverksamheten.

Jag har i mitt svar framhållit – och det har inte heller bestridits av herr Carlsson – att den nya lantbrevbärrservicen inte alls är densamma som den forna tidens lantbrevbärrare lämnade, utan en helt annan och förbättrad service.

Jag vill också erinra om att det som regel inte är postanstalten som försvinner först från en glesbygd liksom inte heller järnvägen. Det är väl tvärtom de som vanligen stannar längst vid en successiv utflyttning tack vare den noggrannhet och grundlighet som vi från statsmakternas sida visar – och skall visa – vid behandlingen av så viktiga ting som kommunikationsfrågor. Om det sedan rör järnvägar, post eller annat är i det sammanhanget inte avgörande.

I sin interpellation hänvisar herr Carlsson i Vikmanshyttan, såsom han här påpekade, till ett speciellt ärende, nämligen nedläggningen av postanstalten i Stjärnsund. Därför har det varit angeläget för mig att se på det fallet på ett annat sätt än jag eljest skulle ha känt mig manad till.

I länsstyrelsens i Kopparbergs län utkast till länsprogram 1970 är Stjärnsund visserligen upptaget bland närserviceorterna, men under den punkt som kallas Bedömning av serviceutvecklingen år 1975 anförs följande: ”Enligt länsstyrelsens bedömning kommer underlaget för Stjärnsund med all sannolikhet att minska så att orten ej förblir närserviceort till år 1975. Detta bl. a. beroende på att underlaget för låg- och mellanstadieskola minskar.”

Då hushållsunderlaget i Stjärnsund numera ligger långt under det som normalt erfordras för att en postanstalt skall anses motiverad och långt under det som normalt erfordras för inrättande av stadsbrevbäring och då lantbrevbäring skulle ge flertalet kunder bättre postservice än den nuvarande har postverket gjort en undersökning av postorganisationen inom området. Man har då funnit, vilket framgick av mitt svar, att kunderna skulle få en mycket god postservice genom utbyte av

Nr 36

Torsdagen den
4 mars 1971

*Ang. nedlägg-
ningen av post-
stationer*

nuvarande postanordningar mot lantbrevbäring, som i så fall skulle gå ut från Långshyttan. Den orten är den näst största inom Hedemora kommun och har ett serviceutbud – läkare, högstadieskola, tandläkare, apotek m. m. – som i viss utsträckning fyller kravet på kommuncentrum-service.

Det är riktigt, som herr Carlsson säger, att Hedemora kommun har fått en fyllig redogörelse för ärendet i en skrivelse från postdirektionen i mellersta distriktet, daterad den 18 december 1970. Redogörelse för ärendet har också, som nämndes här, lämnats till lokaltidningarna.

Men självklart ligger före denna tid, även om det inte officiellt har sagts ut, ett förberedelsearbete på själva orten. Det är inte postdirektionen i mellersta distriktet som en morgon överraskar poststationen i Stjärnsund med en skrivelse, utan denna fråga måste ha initierats i motsatt riktning, dvs. från Stjärnsund och upp till postdirektionen, vid en tidigare tidpunkt. Men efter den 18 december i fjol har ärendet diskuterats vid sammanträde med representanter för både länsstyrelsen och kommunstyrelsen.

Jag anser därför att postverkets handläggning av fallet Stjärnsund är ett exempel på den omsorg som ägnas ärenden av det slag som jag här har redogjort för.

Frågor om indragning av poststationer avgörs av chefen för det distrikt inom vilket postanordningen ligger, i detta fall alltså postdirektören i mellersta distriktet. Något beslut i ärendet rörande indragning av Stjärnsund har ännu inte fattats.

Eftersom ärendet således för närvarande prövas av vederbörande regionala instans i postverket och då ärendet besvärsvägen sedermera kan bringas under Kungl. Maj:ts prövning vill jag naturligtvis inte nu deklarerat någon ståndpunkt i själva sakfrågan.

Vidare skulle jag vilja tillägga att jag personligen i min verksamhet har fått många bevis för att postverkets policy i dessa frågor är riktig och att den service som postverket håller på att bygga ut röner mer och mer uppskattning hos befolkningen på landsbygden. Och jag vill återkomma ännu en gång till vad jag inledningsvis nämnde om varudistributionen. Det måste, även om det ligger utanför den fråga herr Carlsson i Vikmanshyttan och jag just nu diskuterar, nämligen de postala ärendenas handläggning inom detta område, tillmätas stor betydelse lokaliserings- och regionalpolitiskt att man i samband med övergång från en form för distribution av post – från fast postanstalt till lantbrevbärare – kan få möjligheter att inrätta en form av distribution av läkemedel, av matvaror osv. Man gör alltså detta i samma andetag som man inför lantbrevbäringen, vilken på ett helt annat sätt än nu kan ge service åt alla de människor som tidigare kanske både haft lång väg till den fasta postanstalten, och minst lika lång väg till apoteket eller livsmedelsbutiken.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c):

Herr talman! Den kommentar som herr statsrådet nu gjorde var minst lika intressant som svaret på min interpellation, och den gav en vidare belysning av de frågeställningar vilka ligger i botten av detta spørsmål.

Jag skall börja där statsrådet slutade genom att säga att jag inte

berörde frågan om samordningen mellan post, varuhandel, persontransporter osv. i utpräglade glesbygdsområden. Jag avvaktar med stort intresse besked om att man skall kunna finna samordnade lösningar för att upprätthålla både reguljära kollektiva person- och godstransporter och ett underlag för att bevara dessa.

Ett område i Kopparbergs län, som statsrådet och jag inte diskuterat men som vi kanske får anledning att ta upp i detta sammanhang, är Västerdalarna, där det finns en lång rad exempel på att transporter går sida vid sida och där problemen kanske skulle kunna lösas genom en samordning. Men självfallet får de aspekter som statsrådet anlade på detta spörsmål en mycket större betydelse i de verkligt utpräglade glesbygdsområdena, som finns i Norrlands inland liksom kanske till viss del också i övre Dalarna.

Det råder självfallet ett samband mellan den fråga som jag ställt och den som herr Eriksson i Bäckmora nyss diskuterat med statsrådet. En gradvis utglesning av den offentliga servicen får också den konsekvensen att den pågående utflyttningen påskyndas. Man kan diskutera orsak och verkan i sådana fall, men om just postanstalten dras in i en bygd av detta slag, är det större risk för att hushållen flyttar ut. Exemplet Stjärnsund, som statsrådet gick in på, ger en bild av detta. En nedläggning av poststationen i Stjärnsund, där man nu diskuterar och hoppas på en kompromisslösning, skulle kunna innebära att inom en inte alltför avlägsen framtid en industri förflyttas därifrån och att Korsnäs-Marma AB:s förvaltning förläggs till en annan plats, liksom också att svårigheter skapas för bygdens befolkning i övrigt.

Från dessa utgångspunkter är det väsentligt att den service som en poststation ger kan upprätthållas. Det var också anledningen till att vi fick inte bara en enhällig uppslutning från Stjärnsundsborna och från kommunen utan även stöd från länsmyndigheterna bakom kravet på att poststationen i Stjärnsund skulle bevaras. Jag vill emellertid betona att länsstyrelsens medverkan kom till stånd efter framställning från Stjärnsundsborna, icke från postverket.

Beträffande tidpunkten när detta ärende aktualiserades kan jag vidare meddela att jag i dag på kommunkontoret i Hedemora fått bekräftat, att det kom till kommunens kännedom den 22 december 1970. Det är tre månader och åtta dagar före den planerade omläggningen av organisationen. Jag frågar mig fortfarande: Är det i god tid för att man skall hinna planlägga detta? Kommunikationsministern nämnde nyss att när man diskuterade nedläggning av en järnväg lämnades information tre år i förväg. Här har man, som sagt, haft tre månader. Det borde beredas längre tid för den planering som behövs innan sådana här förändringar vidtas.

Jag skall ge kommunikationsministern rätt på en punkt – rätt skall vara rätt. Jag bor också så till att jag anlitar lantbrevbärningslinjen, det vandrande postkontoret, och det har sina fördelar. Man kan sätta ut sin bricka, och posten kommer in med sitt kontor, så att man kan klara sina utträttningar. Men man behöver också besöka det stationära postkontoret ibland, och det är därför jag reser invändningar – ett postkontor skall inte ligga alltför långt borta. Det skall ändock vara beläget inom

Torsdagen den
4 mars 1971

*Ang. nedlägg-
ningen av post-
stationer*

någorlunda hyfsat räckhåll för kunderna. Det är också det diskussionen rör sig om i Stjärnsundsområdet, och jag tror att detsamma gäller i många andra områden i vårt land.

Herr talman! Jag ber med detta att än en gång få framföra mitt tack till kommunikationsministern för de ytterligare synpunkter som han här anfört.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! För att inte någon som helst diskussion fortsättningsvis skall behöva föras rörande den fixerade tidpunkten för ikraftträdandet av den här förändringen är det angeläget för mig att säga att det inte kan ligga någon prestige bakom postverkets agerande när det gäller inrättandedatum. Skulle det visa sig i det här fallet att de fortlöpande diskussionerna mellan postdirektionen och vederbörande kommun behöver ytterligare tid, så utgår jag som självklart från att man från postverkets sida är beredd att något rucka på den hittills fastställda tidpunkten.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c):

Herr talman! Låt mig till det sista bara säga att frågan om nedläggning av poststationen i Stjärnsund är bara ett led i en större organisationslösning som omfattar inte bara delar av Hedemora kommun utan också delar av Avesta kommun.

Efter vad som förevarit i det här ärendet och sedan interpellationen framställdes i riksdagen har postdirektionen presenterat en kompromisslösning som jag vet att i varje fall kommunstyrelsen för sitt vidkommande har accepterat och som innebär att man får behålla poststationen i Stjärnsund åtminstone fram till 1975. Men det var ju principfrågorna som jag framför allt ägnat mig åt, och jag tyckte att Stjärnsund kunde vara ett gott exempel på vilka motiv som ligger bakom indragningar av poststationer. Man får inte överallt, som i Stjärnsund, gehör för de lokala synpunkterna. Det visar ju det antal nedläggningar som skett.

Jag hoppas att den omsorgsfulla behandling som skett av Stjärnsundsärendet, tack vare insatserna från olika håll, kommer att tillämpas överallt i fortsättningen. Det är angeläget i dessa väsentliga frågor.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag skall för min del avsluta den här diskussionen med att berätta en sann historia, som har att göra med dessa förhållanden vid postverket.

Det är väl ungefär ett år sedan som jag uppvaktades av representanter för en kommun i Västerdalarna, som också herr Carlsson i Vikmanshyttan tog som exempel på områden där man har bekymmer. De som uppvaktade mig representerade i första hand en by, där man med namnlister – såvitt jag förstår påskrivna av huvudparten av byns befolkning – vädjade om att få behålla sin postanstalt. Vi behandlade det ärendet som alla andra liknande ärenden, postdirektionen tog kontakter med befolkningen och ordnade offentliga möten, där var och en som fann det befogat fick tillfälle att lägga fram sina synpunkter. Så

småningom resulterade det dock i att Kungl. Maj:t beslutade om indragning av den aktuella postanstalten och om dess ersättande med en utbyggd lantbrevbärarservice som, om jag minns rätt, i detta fall innebar att många, många fler hushåll än som tidigare haft lantbrevbäring kom i åtnjutande av denna service.

Slutklämmen på denna historia upplevde jag ett år senare när jag besökte dessa trakter och fick kontakt både med många av byns invånare och med kommunala instanser i kommunen. Vi hade när vi beslutade om indragningen sagt att vi skulle överväga att gå tillbaka till den tidigare ordningen om beslutet skulle visa sig misslyckat. Nu var man på orten rädd för att jag skulle ta mig själv på orden och återinföra den fasta postanstalten. Man värdjade till mig att under inga förhållanden göra det. Så belåten var man med lantbrevbäringen där.

Jag tar inte detta som bevis för att man skall bli lika belåten i Stjärnsund, men verkligheten är ibland en annan än vi tror.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c):

Herr talman! Min mening är inte att förlänga debatten, men det exempel som kommunikationsministern tog och som gällde poststationen i Hulån i Dala-Järna är inte jämförbart med Stjärnsund. Hulån har relativt korta avstånd både till Vansbro som är centralort och till Dala-Järna som i viss mån också är serviceort för dem som bor i Hulån. Det rör sig här om bara några kilometer åt båda hållen. I Stjärnsund ligger det annorlunda till, om jag får ta detta exempel. De människor som diskuterar dessa frågor i Stjärnsund har redan blivit delaktiga av lantbrevbäringens fördelar, men ändå önskar de ha poststationen inom räckhåll.

Två fall är sällan precis lika, men det var ändå en värdefull och intressant synpunkt på problemet som kommunikationsministern gav genom att berätta om fallet Hulån. Man börjar kanske i många angelägenheter en diskussion med förutfattade meningar, men när man får del av hur det verkligen förhåller sig, ser man på ett annat sätt på frågan. Det har jag förståelse för när det gäller Hulån.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 22 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts propositioner nr 24 till skatteutskottet och nr 25 till försvarsutskottet.

§ 23 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 68 och 69.

§ 24 Interpellation nr 70 ang. ersättningen vid ingripanden i djurbesättningar för att hindra epidemier

Ordet lämnades på begäran till herr FÅGELSBO (c), som yttrade:

Herr talman! Genom statliga förordningar med syfte att hindra spridning av sjukdomar av epidemisk karaktär söker man skydda den svenska befolkningen. Bland dessa sjukdomar ingår salmonella. För att

hindra spridning av bl. a. denna sjukdom ingriper myndigheter mot enskilda företag, vilkas produktion stoppas, och sanering utförs genom förstöring av produkterna. Frågorna om ekonomiska ersättningar, som utgår som täckning för företagarnas förluster, handläggs av olika myndigheter, t. ex. veterinärstyrelsen, statskontoret och socialstyrelsen med risk för att handläggningen inte blir enhetlig. Främst gäller detta ersättning för ingripanden i djurbesättningar jämfört med ersättningar till producenter av torra varor, t. ex. fodermedel.

Under hänvisning till det anförda anhålles om kammarens tillstånd att till herr jordbruksministern få ställa följande fråga:

Är statsrådet villig medverka till att det skapas mera enhetliga ersättningsgrunder och om möjligt snabbare lämnas ersättning till producenterna i samband med ingripanden mot djurbesättningar för att hindra spridning av sjukdomar av epidemisk karaktär?

Denna anhållan bordlades.

§ 25 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor denna dag framstälts, nämligen av

Nr 106 Herr *Svensson* i Malmö (vpk) till herr justitieministern angående kroatiska separatistgruppers verksamhet i Sverige:

Hur ser regeringen på de i Sverige verkande kroatiska separatistgrupperna och på problemet att skydda från Jugoslavien inflyttade från terror och påtryckningar från dessa gruppers sida?

Nr 107 Herr *Andersson* i Örebro (fp) till herr kommunikationsministern angående uppsättandet av trafikljus vid vägkorsningar:

Avser statsrådet att vidta åtgärder för att trafikljus snabbare än som f. n. sker skall sättas upp vid vägkorsningar som visat sig vara trafikfarliga, som t. ex. vid Lillånkorset på riksväg 60 i Örebro?

Nr 108 Herr *Svensson* i Malmö (vpk) till herr inrikesministern angående praxis för beviljande av politisk asyl i Sverige:

Vilken praxis gäller för närvarande när det gäller huruvida en politisk flyktning beviljas eller icke beviljas asyl i Sverige?

Nr 109 Herr *Sjöholm* (fp) till herr kommunikationsministern angående aktioner som försvårar vägtrafiken:

Bör samhället tolerera aktioner, som med eller utan detta syfte allvarligt försvårar framkomstmöjligheterna på allmän väg och därmed utsätter trafikanterna för fara?

Nr 110 Herr *Westberg* i Ljusdal (fp) till herr civilministern angående fördelningen av bostadskvoten:

Avser statsrådet att vidtaga några ändringar beträffande riktlinjerna

vid fördelningen av bostadskvoten mellan i första hand länen och i andra hand olika regioner inom länen?

Nr 36

Torsdagen den
4 mars 1971

Nr 111 Herr *Westberg* i Ljusdal (fp) till herr kommunikationsministern angående nedskärningen av anslag till vägbyggnadsprojekt:

Anser kommunikationsministern, att den nedskärning som skett av anslaget till redan beslutade vägbyggnadsprojekt, som fallet är i Ljusdalsregionen, står i god överensstämmelse med en sådan långsiktig planering av Vägverkets verksamhet, som befrämjar ett rationellt utnyttjande av tilldelade investeringsresurser?

Nr 112 Herr *Enskog* (fp) till herr inrikesministern om åtgärder för att förse industrier med arbetskraft:

Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidtaga för att industrier, som är i stort behov av personal – i något fall anges det aktuella behovet till över 500 personer – skall erhålla erforderlig arbetskraft?

§ 26 Kammaren åtskildes kl. 17.19

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert